

Kundeavtale

- foretak/juridiske personer

Arctic Fund Management AS
E-post: fundinvestor.afm@arctic.com
P.O.Box 1833 Vika, NO-0123 OSLO

1 Oppdragstaker (heretter kalt «AFM»)

Navn:	Arctic Fund Management AS
Organisasjonsnummer:	995 629 070
Adresse:	Haakon VII's gate 5, 0161 Oslo

2 Kunden

Navn:	
Organisasjonsnummer:	
Adresse:	
Land:	
Telefon:	
E-post:	
Kontaktperson:	
Land kunden er skattemessig rapporteringspliktig til:	
Eventuelle utenlandske skatteidentifikasjonsnummer:	

3 Klassifisering som profesjonell kunde

Kunden er:

- Foretak med konsesjon fra Finanstilsynet eller annen tilsvarende tilsynsmyndighet innen for EØS-området.
- Kunden tilfredsstillende minst to av følgende vilkår:
- Regnskapsmessig balanse som minst tilsvarer 20 000 000 EUR
 - Årlig netto omsetning som minst tilsvarer 40 000 000 EUR
 - Egenkapital som minst tilsvarer 2 000 000 EUR (må dokumenteres ved fremleggelse av regnskap)
- Institusjonell investor som har som hovedvirksomhet å investere i finansielle instrumenter og tilfredsstillende verdipapirhandellovens vilkår for å bli klassifisert som profesjonell.
- Ingen av de tre alternativene over.

Kundeavtale

- foretak/juridiske personer

Arctic Fund Management AS
E-post: fundinvestor.afm@arctic.com
P.O.Box 1833 Vika, NO-0123 OSLO

FYLLES UT AV AFM:

Foretak med konsesjon fra Finanstilsynet eller annen tilsvarende tilsynsmyndighet innen for EØS-området.

Profesjonell investor (minst ett av alternativene over er krysset av)

Ikke-profesjonell investor

Informasjon om betydning av klassifisering for investorbeskyttelse, samt om mulighet til å be seg klassifisert i en annen investorkategori følger som bilag 3 til denne avtalen.

4 Ordrefullmakt (må fylles ut eller legges ved)

Følgende person(er) skal være kundens fullmektig/ representant og kan foreta investeringsbeslutninger på vegne av kunden, herunder tegne og innløse fondsandeler, gi oppgjørsinstruksjoner og disponere kundes konto/depot.

Har kunden flere enn én representant, brukes separate skjema for de øvrige.

Navn:

Fødselsnummer:

Kunden bekrefter at AFM ikke skal ha noe ansvar for overtredelse av eventuelle begrensninger i fullmaktsforholdet som er avtalt mellom kunden og fullmektig/representant for så vidt gjelder hvilke finansielle instrumenter som kan handles, beløpsbegrensninger eller annet. Ordrefullmakten skal gjelde inntil den eventuelt tilbakekalles av kunden ved skriftlig melding til AFM. En tilbakekallelse trer i kraft fra det tidspunkt den er kommet til AFMs kunnskap.

5 Investerte midlers opprinnelse

Næringsinntekt:

Ja

Nei

Annet spesifiseres her:

6 Opplysninger til bruk ved investeringsrådgivning og aktiv forvaltning

AFM innhenter opplysninger om kundens investeringsmål for å kunne gi investeringsråd som er egnet for kunden, ut fra kundens individuelle situasjon.

AFM gjør uttrykkelig oppmerksom på at foretak tilbyr et begrenset produktspekter. AMF vil, basert på den informasjonen kunden gir, vurdere om foretaket tilbyr produkter og tjenester som er egnet for kunden. Dersom AFM ikke tilbyr egnede produkter, vil kunden ikke kunne motta investeringsrådgivning og/eller aktiv forvaltning.

Kundeavtale

- foretak/juridiske personer

Arctic Fund Management AS
E-post: fundinvestor.afm@arctic.com
P.O.Box 1833 Vika, NO-0123 OSLO

6a Investeringsmål

Investeringsformål

- Generell sparing/investering
- Likviditetsstyring
- Balansestyring
- Annet _____

AFM gjør oppmerksom på at enkelte investeringsmål kan bety at foretaket har behov for ytterligere informasjon fra kunden.

Avkastningsforventning for kundens samlede portefølje (inkl. plassering hos andre leverandører)

- Avkastning tilsvarende bankinskudd
- Middels avkastningsforventning
- Høy avkastningsforventning

Avkastningsforventning for enkeltplasseringer

Kunden ønsker å bli vist potensielle investeringer med et annet avkastningspotensiale enn angitt ovenfor for porteføljen som helhet.

Ja Nei

Investeringshorisont for kundens samlede portefølje (inkl. plassering hos andre leverandører)

- Under ett år
- 1-5 år
- Lengre enn fem år

AFM ber kunden ta hensyn til eventuelle kjente likviditetsbehov ved utfylling av dette punktet om investeringshorisont.

Investeringshorisont for enkeltplasseringer

Kunden ønsker å bli vist potensielle investeringer med en annen investeringshorisont enn angitt ovenfor for porteføljen som helhet.

Ja Nei

Kundeavtale

- foretak/juridiske personer

6a Investeringsmål, forts

Risikovillighet for kundens samlede portefølje (inkl. plassering hos andre leverandører)

- Lav risikovilje (begrenset toleranse for tap av investert beløp)
- Middels risiko (aksepterer verdisvingninger på investeringene)
- Høy risikovilje (aksepterer store verdisvingninger på porteføljen, og derved også potensielt høy avkastning eller tilsvarende tap)

Risikovillighet for enkeltplasseringer

Kunden ønsker å bli vist potensielle investeringer med annen risiko enn angitt ovenfor for porteføljen som helhet.

- Ja Nei

6b Finansiell informasjon

Kunden har eksisterende forpliktelser det må tas hensyn til ved handel gjennom AFM

- Ja Nei

Hvis det er krysset av ja på spørsmålet over, gis utfyllende opplysninger her:

Fylles kun ut av representant for ikke-profesjonelle kunder

For ikke-profesjonelle kunder er AFM pålagt å innhente informasjon om kundens økonomiske stilling for å kunne vurdere kundens evne til å bære et potensielt tap. For dette formålet innhenter AFM kundens regnskaper fra Brønnøysundregistrene.

Siste regnskap gir fremdeles et korrekt bilde av kundens finansielle situasjon

- Ja Nei

Hvis det er krysset av «nei» på spørsmålet over, bes kopi av oppdatert regnskap fremlagt, eller annen relevant informasjon gitt her:

Kundeavtale

- foretak/juridiske personer

Arctic Fund Management AS
 E-post: fundinvestor.afm@arctic.com
 P.O.Box 1833 Vika, NO-0123 OSLO

7 Kunnskap og erfaring (fylles kun ut av representant for ikke-profesjonell kunde)

Kundens representant(er) er den/de* som er gitt ordrefullmakt under pkt. 4, eller, hvis ordrefullmakt ikke er gitt den/de som i henhold til firmaattest signerer på vegne av kunden. Det er kundens representant(ers) kunnskap og erfaring som legges til grunn som kundens kunnskap.

Stilling/yrke (fyll ut):

Utdanningsnivå (sett kryss)

Grunnskole

Videregående skole

Høyskole/universitet

Yrkeserfaring fra finanssektoren:

Ja

Nei

*Har kunden flere enn én representant, brukes separate skjema for de øvrige.

Kunden/kundens representant har eraring med transaksjoner i følgende finansielle instrumenter:	Erfaring			Antall transaksjoner siste år			Kunnskapsnivå		
	Ingen	Under 5 år	Over 5 år	Ingen	Under 5	Over 5	Lavt	Middels	Høy
Aksjefond	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Rentefond	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Noterte aksjer	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Obligasjoner/sertifikater	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Unoterte aksjer (herunder eiendom og shipping)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Kunden/kundens representant har tidligere benyttet følgende investeringstjenester:

Ordreformidling/ordreutførelse

Ja

Nei

Investeringsrådgivning

Ja

Nei

Kundeavtale

- foretak/juridiske personer

8 Reelle rettighetshavere

AFM plikter å undersøke om kunden har reelle rettighetshavere, dvs. fysiske personer som direkte eller indirekte eier eller kontrollerer mer enn 25 % av kunden.

Reelle rettighetshavere

Navn:	Andel i %:	Navn:	Andel i %:
Adresse:		Adresse:	
Postnr. Sted:		Postnr. Sted:	
Fødeland:		Fødeland:	
Statsborgerskap:		Statsborgerskap:	
Land han/hun er skattemessig rapporteringspliktig til:		Land han/hun er skattemessig rapporteringspliktig til:	
Eventuelle utenlandske skatteidentifikasjonsnummer:		Eventuelle utenlandske skatteidentifikasjonsnummer:	
Navn:	Andel i %:	Navn:	Andel i %:
Adresse:		Adresse:	
Postnr. Sted:		Postnr. Sted:	
Fødeland:		Fødeland:	
Statsborgerskap:		Statsborgerskap:	
Land han/hun er skattemessig rapporteringspliktig til:		Land han/hun er skattemessig rapporteringspliktig til:	
Eventuelle utenlandske skatteidentifikasjonsnummer:		Eventuelle utenlandske skatteidentifikasjonsnummer:	

Kundeavtale

- foretak/juridiske personer

9 Bekreftelse og signatur

Ved undertegning av denne avtalen samtykker kunden til og bekrefter å ha mottatt og satt seg inn i:

1. Alminnelige forretningsvilkår for Arctic Fund Management AS
2. Retningslinjer for ordreførelse
3. Informasjon om kundeklassifisering
4. Informasjon til kunder om egenskaper og risiko knyttet til finansielle instrumenter

Overnevnte dokumenter er vedlagt denne avtalen.

Kunden samtykker videre til at skriftlig informasjon kan meddeles elektronisk. Personlig rettet informasjon kan gis via kundens oppgitte e-post. Øvrig informasjon kan gis via AFMs hjemmeside, www.arctic.com,

Kunden bekrefter ved signatur på dette dokumentet at kunden vil informere AFM ved endringer i den informasjon kunden har gitt. Dersom slik melding ikke gis, vil det bli lagt til grunn at tidligere gitte opplysninger fortsatt er korrekte og dekkende.

Dokumentene nevnt over er tilgjengelig på www.arctic.com, men kunden kan kreve å få utlevert de til enhver tid gjeldende versjoner av dokumentene. AFM forbeholder seg rett til å endre dokumentene 1-4 i overensstemmelse med punkt 25 i Alminnelige forretningsvilkår for Arctic Fund Management AS.

Denne avtalen er utstedt i ett originaleksemplar som beholdes av AFM. Kunden mottar scannet kopi på oppgitt e-postadresse.

Kundeavtalen skal signeres av signaturberettiget/de eller person(er) tildelt prokura. Den som signerer på den respektive parts vegne bekrefter med dette at han/hun/de har rett til å signere en slik avtale på den respektive parts vegne.

For kunden	For Arctic Fund Management AS
Sted, dato:	Sted, dato:
Signatur:	Signatur:
Navn (blokkbokstaver):	Navn (blokkbokstaver):

Vedlegg

- Firmaattest eller annen dokumentasjon av signaturrett.
- Bekreftet¹ kopi av gyldig legitimasjon som pass, bankkort eller førerkort for den som signerer avtalen.
- Bekreftet¹ kopi av gyldig legitimasjon som pass, bankkort eller førerkort for ordrefullmaktshaveren i henhold til pkt. 4 i avtalen.
- Bekreftet¹ identitet for reelle rettighetshavere.

¹ Kopi må være bekreftet av finansinstitusjon, politi, advokat, eller revisor.

ALMINNELIGE FORRETNINGSVILKÅR
FOR
ARCTIC FUND MANAGEMENT AS ("SELSKAPET")

Disse forretningsvilkår ("forretningsvilkårene") er utarbeidet i henhold til lov av 29. juni 2007 nr. 75 om verdipapirhandel ("verdipapirhandelloven") med tilhørende forskrift (forskrift av 29. juni 2007 nr. 876 til verdipapirhandelloven ("verdipapirforskriften"). Dokumentet er sist oppdatert i januar 2016.

Begrep som er definert i verdipapirhandelloven eller verdipapirforskriften har tilsvarende betydning når de er benyttet i forretningsvilkårene.

Selskapets kunder anses å ha akseptert forretningsvilkårene vilkår som bindende for seg når kunden etter å ha mottatt vilkårene inngår avtale med Selskapet.

1. OM SELSKAPET

1.1 Kontaktinformasjon

Navn: Arctic Fund Management AS

Organisasjonsnummer: 995 629 070

Adresse: Haakon VII's gate 5, 0161 Oslo

For ytterligere informasjon om kommunikasjon direkte med Selskapet, se punkt 26.

1.2 Hvilke tjenester Selskapet har tillatelse til å yte

1.2.1 Investeringstjenester

Selskapet har tillatelse til å yte følgende investeringstjenester:

- 1) mottak og formidling av ordre på vegne av kunde i forbindelse med ett eller flere finansielle instrumenter, jf. verdipapirhandelloven § 2-1 (1) nr. 1;
- 2) aktiv forvaltning av investorers portefølje av finansielle instrumenter på individuell basis og etter investors fullmakt, jf. verdipapirhandelloven § 2-1 (1) nr. 4; og
- 3) investeringsrådgivning, jf. verdipapirhandelloven § 2-1 (1) nr. 5.

1.2.2 Tilknyttede tjenester

Selskapet har tillatelse til å yte følgende tilknyttede tjenester:

- 1) oppbevaring og forvaltning av finansielle instrumenter, jf. verdipapirhandelloven § 2-1 (2) nr. 1; og
- 2) rådgivning med hensyn til foretaks kapitalstruktur, industrielle strategi og beslektede spørsmål, samt rådgivning og tjenester i forbindelse med fusjoner og oppkjøp av foretak, jf. verdipapirhandelloven 2-1 (2) nr. 3.

1.3 Tilsynsmyndighet

Selskapet står under tilsyn av Finanstilsynet (Revierstredet 3, Postboks 1187 Sentrum 0107 Oslo, telefon: 22 93 98 00, e-post: post@finansstilsynet.no).

2. HVA FORRETNINGSVILKÅRENE GJELDER

Forretningsvilkårene gjelder for ytelse av investeringstjenester og tilknyttede tjenester så langt de passer, samt tjenester vedrørende transaksjoner i instrumenter som er beslektet med finansielle instrumenter.

For følgende forhold vil det kunne bli inngått særskilt avtale eller tilleggsavtale:

- 1) Formidling av handel i utenlandske markeder;
- 2) Aktiv forvaltning; og
- 3) Investeringsrådgivning

Ved konflikt mellom slik særskilt avtale/tilleggsavtale og forretningsvilkårene, vil den særskilte avtalen/tilleggsavtalen ha forrang.

Transaksjoner kan også være regulert av handelsregler, standardvilkår og andre regelverk som gjelder for den enkelte markeds plass og oppgjørssentral i Norge eller i andre land hvor handelen er utført og / eller clearet. Hertil kan handelen være regulert av verdipapirhandelloven, verdipapirfondloven, børsløven, verdipapirregisterloven, aksjeløvene, kjøpsloven, avtaleloven m.v., eller tilsvarende utenlandsk lovgivning.

Handel og clearing kan også være regulert av særlige handelsregler/standardvilkår ved de enkelte markeds plasser og oppgjørssentraler der handel og oppgjør/clearing gjennomføres. Ved motstrid mellom Forretningsvilkårene og/eller avtaler som nevnt i foregående avsnitt og slike handelsregler/standardvilkår, skal handelsregler/standardvilkår for den enkelte markeds plass eller oppgjørssentral gjelde.

Selskapet er i tillegg forpliktet til å følge regler for god forretningsskikk fastsatt for de enkelte markeder.

Med bankdag menes i disse vilkår enhver dag banker i Norge holder åpent. Med børsdag menes i disse vilkår enhver dag norsk børs holder åpent.

3. FORHOLDET TIL PROFESJONELLE OG IKKE-PROFESJONELLE KUNDER

Selskapet har plikt til å klassifisere sine kunder i kundekategorier, henholdsvis ikke-profesjonelle kunder, profesjonelle kunder og kvalifiserte motparter. Det er gitt bestemmelser i verdipapirhandelloven og verdipapirforskriften om hvordan klassifiseringen skal skje. Selskapet vil informere alle kunder om i hvilken kategori de er klassifisert.

Klassifiseringen har betydning for omfanget av kundebeskyttelsen. Det stilles større krav til blant annet informasjon og rapportering til kunder klassifisert som ikke-profesjonelle enn til kunder klassifisert som profesjonelle. Videre har foretaket en plikt i henhold til verdipapirhandelloven til å innhente opplysninger om kunden for å vurdere om tjenesten eller det aktuelle finansielle instrumentet/produktet er egnet eller hensiktsmessig for kunden, benevnt i forskrifter som egnethetstest og hensiktsmessighetstest. Klassifiseringen har betydning for omfanget av disse testene samt for vurderingen av hva som vil utgjøre "beste utførelse" ved mottak og formidling av ordre.

Forretningsvilkårene gjelder for kunder klassifisert som profesjonelle kunder og ikke-profesjonelle kunder. Kunder klassifisert som profesjonelle anses likevel for å ha særlige forutsetninger for selv å vurdere de enkelte markeder, investeringsalternativ, handler og den rådgivning Selskapet yter. Profesjonelle kunder kan ikke påberope seg særskilte regler og vilkår som er fastsatt for å beskytte den ikke-profesjonelle kunde.

Kunden kan anmode Selskapet om å endre kundeklassifiseringen. Informasjon om vilkårene for slik omklassifisering og om konsekvensene av dette kan fås ved henvendelse til Selskapet.

4. KUNDENS ANSVAR FOR OPPLYSNINGER GITT SELSKAPET, FULLMAKTER MV.

Selskapet har en plikt til å foreta egnethets- og hensiktsmessighetstest. For å oppfylle dette kravet, har Selskapet plikt til å innhente opplysninger fra kunder. Kunden forplikter seg til å gi Selskapet fyllestgjørende og korrekte opplysninger om egen finansiell stilling, investeringserfaring og investeringsmål som er relevant for de ønskede tjenester og finansielle instrumenter/produkter. Kunden forplikter seg også til å informere Selskapet dersom det skjer vesentlige endringer i opplysninger som tidligere er gitt.

Kunden er innforstått med at Selskapet er berettiget til å legge opplysningene gitt av kunden til grunn for sin vurdering av om tjenesten eller det finansielle instrumentet/produktet er egnet eller hensiktsmessig for kunden og vil i utgangspunktet ikke foreta egne undersøkelser.

Videre er kunden innforstått med at dersom Selskapet ikke gis tilstrekkelige opplysninger, vil Selskapet ikke kunne avgjøre om tjenesten eller det finansielle instrumentet/produktet er egnet eller hensiktsmessig for kunden. Ved aktiv forvaltning og investeringsrådgivning vil kunden da bli informert om at den aktuelle tjenesten ikke kan ytes.

I forhold til de øvrige investeringstjenestene Selskapet har tillatelse til å yte vil kunden i slike tilfeller bli informert om at opplysningene gitt Selskapet er utilstrekkelige og at tjenesten eller produktet da er å betrakte som uhensiktsmessig. Dersom kunden på tross av slik advarsel fortsatt ønsker tjenesten eller produktet, vil den likevel kunne bli gjennomført.

Kunden innestår for at egen handel og oppgjør skjer i samsvar med og innenfor de tillatelser og fullmakter som måtte gjelde for kundens handel med finansielle instrumenter. Kunden skal etter krav fra Selskapet dokumentere slike tillatelser og fullmakter. Dersom kunden er et utenlandsk foretak, forbeholder Selskapet seg retten til på kundens regning å kreve fremlagt en begrunnet juridisk uttalelse om kundens tillatelser og fullmakter til å inngå den aktuelle handel.

Kunden skal gi Selskapet en oversikt over den eller de personer som kan inngi ordre, utføre handel, inngå annen avtale knyttet til finansielle instrumenter/produkter eller som har fullmakt til å akseptere handler på vegne av kunden. Handel eller aksept fra disse er bindende for kunden med mindre Selskapet ikke var i god tro med hensyn til den enkelte persons fullmakter. Kunden er ansvarlig for til enhver tid å holde Selskapet oppdatert med hensyn til hvem som kan inngi ordre eller akseptere handler for kunden. Selskapet vil ikke akseptere fullmakter som angir rammer for den enkelte kundes handel, med mindre dette på forhånd er skriftlig avtalt. Kunden forplikter seg til å sikre at de midler og finansielle instrumenter som det enkelte oppdrag omfatter er fri for heftelser av enhver art, så som pant, sikkerhetsrett (tilbakeholdsrett), arrest mv. Det samme gjelder for de tilfeller der kunden handler som fullmektig for tredjemann.

5. RISIKO MV.

Kunden er innforstått med at investeringer i og handel med finansielle instrumenter og andre beslektede instrumenter er forbundet med risiko for tap. Den investerte kapital kan øke eller reduseres i verdi. Verdien av finansielle instrumenter avhenger blant annet av svingninger i finansmarkedene. Historisk verdiutvikling og avkastning kan ikke benyttes som pålitelig indikator på fremtidig utvikling og avkastning på finansielle instrumenter. For mer detaljert informasjon om egenskaper knyttet til de ulike finansielle instrumenter samt til den risiko som er knyttet til handel med ulike finansielle instrumenter vises det til egne informasjonsskriv. Kunden må selv evaluere risikoen forbundet med det aktuelle instrument og marked.

Kunden bør avstå fra å foreta investeringer og handel i finansielle instrumenter og andre beslektede instrumenter dersom kunden selv ikke er innforstått med den risiko som er forbundet med slik

investering eller handel. Kunden oppfordres til å søke råd hos Selskapet og andre relevante rådgivere og, etter behov, søke utfyllende informasjon i markedet før kunden tar sin beslutning. Profesjonelle kunder anses for å ha særlige forutsetninger for selv å vurdere de enkelte markeder og investeringsalternativ, samt informasjon gitt av Selskapet.

Alle handler kunden gjennomfører etter at det er innhentet råd fra Selskapet skjer på kundens eget ansvar og etter kundens eget skjønn og avgjørelse. Selskapet påtar seg under ingen omstendighet ansvar for rådgivningen dersom kunden helt eller delvis fraviker de råd som Selskapet har gitt. Selskapet garanterer ikke for noe bestemt utfall av en kundes handel. Selskapet vil så langt det er praktisk mulig søke å gi kunden nødvendige opplysninger på en egnet måte, også hensyntatt kundens (investors) profesjonalitet.

Basert på investeringsinstruksen i avtale om aktiv forvaltning vil Selskapet for kunder som har avtale om aktiv forvaltning, etter eget skjønn beslutte og foreta transaksjoner for porteføljen for kundens regning og risiko. Selskapet garanterer ikke noe bestemt utfall for forvaltningen av kundens portefølje.

6. INGEN ANGRERETT

Det er ikke angrerett etter angrerettloven (lov av 21. desember 2000 nr. 105 om opplysningsplikt og angrerett m.v. ved fjernsalg og salg utenfor fast utsalgssted) på de tjenester som omfattes av forretningsvilkårene. Alt mottak og formidling av ordre i finansielle instrumenter, herunder fondsandeler skjer enten fra fast forretningssted eller ved fjernsalg. Ved salg fra fast forretningssted har kunden ikke angrerett etter angrerettloven. Kunden har heller ikke angrerett ved fjernsalg av finansielle instrumenter, herunder verdipapirfondsandeler. Dette skyldes at verdien på de finansielle instrumentene, herunder verdipapirfondsandeler avhenger av svingninger i finansmarkedene som Arctic Fund Management AS ikke har innflytelse på, og som kan forekomme i angrerettperioden.

7. ORDRE OG OPPDRAG - AVTALESLUTNING

7.1 Inngivelse og aksept av ordre og inngåelse av avtale

Ordre fra kunden kan kun inngis skriftlig. Det vil kunne gjelde begrensninger for inngivelse av ordre via e-post, SMS, og andre elektroniske meldingstjenester. Nærmere informasjon om dette kan fås ved henvendelse til Selskapet.

Ordren er bindende for kunden når ordren har kommet frem til Selskapet med mindre annet er særskilt avtalt. For handel i ikke-standardiserte derivater (OTC), samt handel i valuta- og renteinstrumenter, herunder veksling av valuta, vil avtale om handel anses inngått med bindende virkning når vilkår for den aktuelle avtalen er akseptert av kunden.

Selskapet vil ikke være forpliktet til å formidle ordre eller inngå avtale som Selskapet antar vil kunne medføre brudd på offentligrettslige lover eller regler fastsatt for den eller de aktuelle markeds plass(er).

Kunden kan ikke forestå programhandel mot eller via Selskapet.

7.2 Oppdragsperiode for ordre

For ordre knyttet til handel i omsettelige verdipapirer og derivatkontrakter med omsettelige verdipapirer som underliggende instrument gjelder ordren oppdragsdagen eller til stenging av den markeds plass ordren er lagt inn på og bortfaller deretter, med mindre annet er avtalt eller fremgår for den aktuelle ordretype eller ordrespesifikasjon. For andre oppdrag avtales oppdragets varighet særskilt.

Oppdragsdag er den dag kundens ordre til Selskapet om å kjøpe eller selge finansielle instrumenter gjennom eller til/fra et annet foretak er kommet frem til Selskapet. For de tilfeller Selskapet initierer en handel anses oppdragsdag å være den dag Selskapet tar kontakt med kunden og får aksept for oppdraget vedrørende kjøp eller salg av de aktuelle finansielle instrumenter.

Ordren kan tilbakekalles i den grad den ikke er utført av det foretaket som ordren er formidlet til.

7.3 Retningslinjer for mottak og formidling av ordre

Selskapet vil søke å sikre kunden best mulige betingelser ved formidling av mottatte ordre innenfor oppdragsperiodens varighet. Selskapet har utarbeidet retningslinjer for formidling av ordre. Ordre vil bli formidlet i overensstemmelse med disse retningslinjene med mindre kunden har gitt spesifikke instruksjoner om hvordan ordren skal formidles. Ordren vil i så tilfelle formidles i tråd med slik instruksjon. Av Vedlegg 1 fremgår det hvilke verdipapirforetak Selskapet normalt formidler ordre til.

Selskapet forbeholder seg rett til ved formidling å aggregere kundens ordre med ordre fra andre kunder, personer eller foretak som er eller ikke er tilknyttet Selskapet som beskrevet i retningslinjene for ordreutførelse. Aggregering av ordre vil kunne finne sted dersom det er usannsynlig at aggregering generelt vil være til ulempe for kundene. Kunden er imidlertid innforstått med at aggregering av ordre i enkelttilfeller kan medføre en ulempe.

Selskapet forbeholder seg også rett til ved formidling å aggregere kundens ordre med transaksjoner foretatt for Selskapets egen regning. Dersom den samlede ordren kun delvis utføres vil kundens ordre i utgangspunktet bli prioritert fremfor Selskapets ordre. Unntak fra dette gjelder imidlertid dersom Selskapet ikke hadde kunnet utføre handelen på tilsvarende fordelaktige vilkår uten aggregeringen.

Ordre fra kunde som normalt handler for fremmed regning, dvs. for sin arbeidsgiver eller annen fysisk eller juridisk person, vil bli avvist dersom kunden ved inngivelse av ordre ikke klart angir hvem ordren foretas for regning av. Dersom kunden samtidig inngir ordre både for egen regning og for regning av sin arbeidsgiver eller annen fysisk eller juridisk person, vil Selskapet prioritere ordre som er inngitt for oppdragsgiver.

7.4 Nærmere om særskilte handelsregler

For handel med finansielle instrumenter notert på Oslo Børs/Oslo Axess, med unntak av derivatkontrakter, gjelder de særskilt fastsatte handelsregler (Norex Member Rules) i forholdet mellom kunden og Selskapet. Dette regelverket omhandler registrering av ordre og handler i handelssystemet, herunder hvilke ordrebetingelser som generelt kan benyttes og de nærmere regler for prioritering og gyldighet mv. Se i denne sammenheng www.oslobors.no eller www.osloaxess.no.

For handler som gjennomføres på annen norsk eller utenlandsk markedsplass, gjelder i forholdet mellom kunden og Selskapet, de fastsatte handelsregler som gjelder for den aktuelle markedsplassen.

7.5 Kansellering av ordre og omsetning

I henhold til Norex Member Rules kan Oslo Børs/Oslo Axess under gitte forutsetninger kansellere ordre og omsetninger. Slik sletting vil være bindende for kunden.

Tilsvarende vil kunne gjelde ved kansellering av ordre og omsetninger på annen norsk eller utenlandsk markedsplass.

7.6 Levering og betaling (oppgjør) av finansielle instrumenter i Norge

Selskapets mottak og formidling av ordre er underlagt særlige vilkår for levering og betaling (oppgjør). Slike vilkår vil kunne være regulert i særlig avtale som omtalt i punkt 2 i

Forretningsvilkårene eller avtale som gjelder et særlig produkt. Ordre i finansielle instrumenter som er notert på regulert marked vil være underlagt oppgjørsvilkår som er fastsatt av det verdipapirforetaket ordren formidles til.

8. RAPPORTERING OM UTFØRTE TJENESTER - BEKREFTELSE PÅ AVTALER OG UTFØRTE OPPDRAG

Selskapet vil besørge at det ved sluttseddel/bekreftelse eller på annen måte straks blir rapportert til kunden om de tjenester som er utført eller de avtaler som er inngått. I den grad det er relevant vil sluttseddel/bekreftelse omfatte opplysninger om omkostninger i forbindelse med den handel som er gjennomført for kunden. Utover dette vil sluttseddel/bekreftelse inneholde informasjon i henhold til den til enhver tid gjeldende rett.

Bekreftelser som skal påtegnes av kunden, skal straks etter mottak påtegnes og deretter sendes i retur til Selskapet slik dette er angitt i bekreftelsen eller på annen måte avtalt med kunden.

Selskapet forbeholder seg rett til å korrigere åpenbare feil i sluttseddel eller annen bekreftelse. Slik korrigerings skal gjøres straks feilen blir oppdaget.

Levering av finansielle instrumenter registrert i VPS kan bekreftes ved endringsmelding fra VPS i den grad kunden har avtalt med kontofører å motta slike bekreftelser.

9. REKLAMASJON - MOTTAK OG FORMIDLING AV ORDRE

Selskapet utfører ikke ordre for kunder, men mottar og formidler ordre til andre foretak for gjennomføring. All reklamasjon som gjelder gjennomføring av transaksjon vil følge de vilkår som gjelder for det selskap som har mottatt ordre for utførelse.

Bestemmelsene i dette avsnitt gjelder følgelig reklamasjon på Selskapets videreformidling av ordre, samt reklamasjon i forbindelse med aktiv forvaltningsoppdrag.

Dersom kunden har avtalt å motta sluttseddel eller annen bekreftelse per e-post eller annet elektronisk medium og kunden ikke har mottatt slik sluttseddel eller bekreftelse innen utgangen av neste børsdag/bankdag etter at avtale er inngått eller etter oppdragsperiodens utløp, må kunden så raskt som mulig og senest innen utgangen av andre børsdag/bankdag etter at avtale er inngått eller etter oppdragsperiodens utløp, meddele dette til Selskapet.

Dersom kunden har avtalt å motta sluttseddel eller annen bekreftelse per ordinær post og kunden ikke har mottatt sluttseddel eller annen bekreftelse innen tre børsdager og innen syv børsdager for kunder med utenlandsk adresse etter at avtale er inngått eller etter oppdragsperiodens utløp, må kunden så raskt som mulig og senest innen utgangen av henholdsvis fjerde og åttende børsdag etter at avtale er inngått eller etter oppdragsperiodens utløp meddele dette til Selskapet. Kunden skal straks etter mottak av sluttseddel eller annen bekreftelse kontrollere denne og skal så snart som mulig etter mottakelse og senest innen utgangen av neste børsdag/bankdag - dersom reklamasjon ikke kunne inngis innen normal kontortids utløp på mottaksdagen - gi melding til den aktuelle enhet i Selskapet dersom han vil gjøre gjeldende at noe av det som fremkommer av sluttseddelen/bekreftelsen er i strid med ordren, oppdraget eller den inngåtte handel. Dersom kunden ikke reklamerer som angitt over, vil kunden kunne bli bundet av slik sluttseddel/bekreftelse selv om denne ikke er i samsvar med inngått avtalte/vilkår for handelen.

Ved kjøp eller salg av finansielle instrumenter gjennom Selskapet gjelder de alminnelige regler om avtalers ugyldighet tilsvarende i forholdet mellom kjøperen og selgeren. Dersom kunden vil gjøre gjeldende at en avtale ikke er bindende grunnet ugyldighet, må kunden fremsette innsigelse om dette straks etter at kunden fikk kunnskap om, eller burde fått kunnskap om de forhold som påberopes som grunnlag for ugyldigheten. (I alle tilfelle må innsigelsen være fremsatt innen seks måneder etter at avtalen er sluttet.) Slik innsigelse vil ha slik virkning i forhold til Selskapet som følger av de alminnelige regler om avtalers ugyldighet.

Muntlig reklamasjon eller innsigelse skal umiddelbart bekreftes skriftlig.

For avtaler om handel med valuta (valutaspot) skal reklamasjonsfristene beregnes ut fra bankdager og ikke børsdager.

Reklamasjon ved utførelse av aktiv forvaltningsoppdrag skal skje uten ugrunnet opphold etter at kunden ble kjent med eller burde bli kjent med de forhold som begrunner reklamasjonen.

Dersom kunden ikke har reklamert innenfor den tid som er angitt ovenfor, anses reklamasjonsretten som bortfalt.

10. SAMLET HANDEL ("BLOCK TRADING") OG INNBYRDES FORRETNINGER

Selskapet vil under forvaltningsoppdraget, når det etter eget skjønn anser det for å være hensiktsmessig, gjennomføre transaksjoner for porteføljer under flere forvaltningsavtaler samlet.

Ved samlet handel ("**block trading**") vil ordre og oppgjør skje over særskilte konti, opprettet i Selskapets navn, merket klientkonti. Block trading vil være organisert på en slik måte at risikoen for interessekonflikt mellom kundene begrenses til et minimum. Selskapet har utarbeidet interne retningslinjer for å ivareta dette.

Dersom Selskapet har fattet beslutning om både kjøp og salg av samme finansielle instrument for flere oppdragsgivere, kan beslutningen gjennomføres ved at Selskapet selv foretar avtaleslutningen på vegne av oppdragsgiverne. Selskapet skal ivareta begge oppdragsgivernes interesser og fastsette prisen på de finansielle instrumentene på grunnlag av børskurs eller, dersom børskurs ikke foreligger, en kurs som etter markedets stilling er rimelig.

11. HANDEL I UTLANDET, OPPBEVARING AV KUNDERS AKTIVA

For handel med og oppgjør av utenlandske finansielle instrumenter henvises til de handelsregler og oppgjørs- eller leveringsbetingelser som er fastsatt i det land eller av den markeds plass hvor de finansielle instrumenter er kjøpt eller solgt. Det vises for øvrig til den særskilte avtale som skal inngås for denne type handel, jf. punkt 2.

Dersom finansielle instrumenter eller kundemidler er oppbevart i en annen jurisdiksjon i forbindelse med ytelse av investeringstjenester eller tilknyttet tjeneste, vil Selskapet informere kunden om dette. Kunden er innforstått med at rettigheter i forbindelse med slike aktiva kan variere.

Kunden er videre innforstått med at oppgjør og sikkerhetsstillelse i utenlandske markeder kan innebære at kundens aktiva som er avgitt til oppgjør eller som sikkerhetsstillelse ikke holdes atskilt fra det eller de av Selskapet benyttede utenlandske verdipapirforetaks og/eller oppgjørsrepresentanters egne midler. Kunden er innforstått med at kunden selv bærer risikoen for egne aktiva som er overført til utenlandske banker, verdipapirforetak, oppgjørsagenter, oppgjørssentraler o.l. i form av oppgjør eller sikkerhetsstillelse, og at Selskapets ansvar overfor kunden for slike aktiva er begrenset i samsvar med lover og regler i det aktuelle land eller på det aktuelle marked. Selskapet påtar seg uansett ikke noe ansvar ut over det som vil følge etter norsk rett, se punkt 18, med mindre annet er skriftlig avtalt med kunden.

12. MISLIGHOLD

Kunden anses å ha misligholdt sine forpliktelser i henhold til forretningsvilkårene bl.a. når:

- 1) Levering av finansielle instrumenter eller penger ikke skjer innen oppgjørsfristen eller kunden ikke oppfyller enhver vesentlig forpliktelse etter forretningsvilkårene eller særlig tilleggsavtale (jf. punkt 2);

- 2) Kunden inngår særskilt avtale med sine kreditorer om betalingsutsettelse, blir insolvent, innleder gjeldsforhandlinger av noen art, innstiller sine betalinger eller tas under konkursbehandling eller offentlig administrasjon; eller
- 3) Kunden avviker sin virksomhet eller vesentlige deler av denne.

Selskapet har ved mislighold rett, men ikke plikt til å:

- 1) Erklære ikke utførte oppdrag som kansellert og avsluttet;
- 2) Benytte til motregning samtlige av Selskapets tilgodehavende mot kunden fra andre finansielle instrumenter og/eller tjenester, herunder krav på kurtasje, utlegg for skatter og avgifter, krav på renter mv., og utgifter eller tap som følge av kundens mislighold av en eller flere forpliktelser overfor Selskapet, overfor ethvert tilgodehavende kunden har mot Selskapet på misligholdstidspunktet, enten kravene er i samme eller ulik valuta. Krav i utenlandsk valuta blir å omregne til NOK etter markedskurs på misligholdstidspunktet;
- 3) Gjennomføre for kundens regning og risiko hva Selskapet anser nødvendig til dekning eller reduksjon av tap eller ansvar som følge av avtaler inngått for eller på vegne av kunden, herunder reversering av transaksjoner;
- 4) Foreta dekningstransaksjoner for kundens regning og risiko;
- 5) Foreta de handlinger Selskapet anser nødvendig for å redusere det tap eller ansvar som følger av kundens mislighold av avtale inngått med Selskapet, herunder foreta handlinger for å redusere risiko for tap knyttet til endringer i valutakurser, renter samt andre kurser eller priser som kundens handel er knyttet til.
- 6) Utøve tilbakeholdsrett i mottatte midler og utøve tilbakeholdsrett i de finansielle instrumenter mv. som Selskapet har kjøpt for kunden for så vidt gjelder krav som springer ut av avtalen / oppdraget; og
- 7) Kreve dekket alle kostnader og tap Selskapet er blitt påført som følge av kundens mislighold, herunder, men ikke begrenset til, kurstap ved dekningshandel og reverseringsforretninger, utgifter påløpt ved lån av finansielle instrumenter, renter, tap som følge av endringer i valutakurser, renter m.m. og andre forsinkelsesgebyrer.

For øvrig gjelder kjøpslovens bestemmelser om forventet (antesipert) mislighold.

Kunden er ansvarlig for og skal holde Selskapet skadesløs for tap, utgifter og forpliktelser av enhver art påført Selskapet som direkte eller indirekte følge av at mislighold anses å foreligge eller som følge av kundens handling eller unnlattelse som utgjør brudd på forretningsvilkårene eller regelverket for øvrig, herunder kurstap ved dekningshandel og reverseringsforretninger, utgifter påløpt ved lån av finansielle instrumenter, påløpte renter og forsinkelsesrenter, gebyrer og utgifter til juridisk intern og ekstern bistand. Slike tap, utgifter og forpliktelser skal betales ved påkrav.

Ved dekningstransaksjoner som følge av kundens mislighold eller forventede mislighold bærer kunden iht. punkt 12 nr. 5 over, risikoen for kurs- eller markedsendringer frem til dekningstransaksjonen er gjennomført, dog slik at en eventuell gevinst ikke tilfaller kunden, med mindre kunden kan godtgjøre at han ville kunnet gjøre opp sin forpliktelse på oppgjørsdagen og at årsaken til at oppgjøret ikke skjedde ikke kan legges ham til last.

13. RENTER VED MISLIGHOLD

Ved Selskapets eller kundens mislighold svares rente tilsvarende til enhver tid gjeldende forsinkelsesrente, jf. lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. med tilhørende forskrift, med mindre annet er særskilt avtalt.

14. GODTGJØRELSE

Selskapets godtgjørelse vil være gjenstand for individuell avtale.

15. FORVALTNING, KONTOFØRING I VPS MV.

Dersom Selskapet skal være kontofører for kundens VPS-konti eller verdipapirkonto i annet tilsvarende register, skal det inngås egen avtale om dette.

Dersom Selskapet har finansielle instrumenter til forvaltning eller depot for kunden, skal egen avtale inngås for denne virksomhet. Selskapet kan inngå avtale med annen depotmottager om forvaltning eller depot for kunden. Valg av slik depotmottager skjer etter Selskapets beste skjønn og kunden anses å ha akseptert valg av depotmottager med mindre annet fremgår av den særskilte forvaltnings- eller depotavtale. Selskapet påtar seg intet ansvar for slik depotmottagers eventuelle mislighold ved håndtering eller forvaltning av kundens aktiva.

16. FULLMEKTIGER, MELLOMMENN, FORVALTERE OG OPPGJØRSAGENTER

Dersom kunden inngir oppdrag som fullmektig, forvalter, oppgjørsagent el. for tredjemann, er kunden og den han opptrer på vegne av eller for, bundet av forretningsvilkårene. Kunden er solidarisk ansvarlig overfor Selskapet for denne tredjemanns forpliktelser i det omfang forpliktelsene er et resultat av kundens ordre eller oppdrag.

Dersom kunden benytter forvalter, oppgjørsbank eller andre mellommenn fordres det at dette reguleres i særskilt avtale. Bruk av slike mellommenn fritar ikke sluttkunden for dennes ansvar i henhold til forretningsvilkårene.

17. OPPBEVARING AV KUNDERS AKTIVA - KLIENTKONTOER

Selskapet vil sikre at kundens aktiva holdes atskilt fra Selskapets egne aktiva og så langt som mulig beskyttes mot Selskapets øvrige kreditorer. På individuell klientkonto vil kunden bli godskrevet eventuelle renter. Klientkontoer for oppgjørsformål (samlekontoer) vil løpende bli benyttet til oppgjør for flere kunder og den enkelte kunde vil ikke bli godskrevet rente av beløp som overføres via slike kontoer.

Midler som Selskapet oppbevarer på vegne av kunden vil bli innsatt på Selskapets klientkonto i en kredittinstitusjon eller godkjent pengemarkedsfond etter skriftlig samtykke fra kunden. Denne konto kan være samlekonto for midler foretaket oppbevarer på vegne av flere kunder. Dersom kredittinstitusjonen går konkurs, vil innestående beløp være dekket etter reglene om bankenes sikringsfond. For innskudd i kredittinstitusjoner som er medlem av den norske sikringsfondsordningen, vil en samlet kundekonto bli erstattet med et beløp på inntil kroner 2 000 000. Kundens dekningsrett vil i slike tilfeller bli tilsvarende redusert. Dersom innskudd skjer i en kredittinstitusjon som ikke er medlem av den norske sikringsfondsordningen, vil dekningen fremgå av reglene for sikringsordningen i det landet kredittinstitusjonen er medlem. Også i dette tilfellet vil dekningsretten kunne bli redusert.

Kundens finansielle instrumenter vil, dersom disse er registrert i VPS eller liknende verdipapirregister, bli overført til kundens konto i dette register. Dersom det finansielle instrumentet ikke er registrert vil det bli oppbevart i depot hos bank eller annen depotmottaker. Dersom register, bank eller annen depotmottaker går konkurs vil kundens finansielle instrumenter normalt være beskyttet ved separatistrett.

Selskapet påtar seg intet ansvar overfor kunden for de aktiva som er overført til kundekontoer hos tredjepart (herunder samlekontoer), forutsatt at slik tredjepart er valgt i henhold til gjeldende rett og Selskapet ellers har oppfylt alminnelig krav til aktsomhet. Dette vil også gjelde dersom tredjepart blir insolvent eller går konkurs. For ytterligere informasjon om ansvarsbegrensning, se punkt 18.

Dersom informasjon ikke er gitt på annen måte, vil Selskapet minst en gang årlig sende kunden en oversikt over de aktiva Selskapet oppbevarer på vegne av kunden. Dette gjelder ikke dersom slik informasjonen er inntatt i andre periodiske oversikter. Selskapet kan ikke anvende finansielle instrumenter Selskapet oppbevarer på kundens vegne med mindre annet er særskilt avtalt.

18. ANSVAR OG ANSVARFRITAK

Selskapet er ikke ansvarlig for skade eller tap som skyldes ufullstendige eller uriktige opplysninger mottatt fra kunden, jf. punkt 4.

Selskapet påtar seg intet ansvar for indirekte skade eller tap som påføres kunden som følge av at kundens avtale(r) med tredjemann helt eller delvis faller bort eller ikke blir riktig oppfylt.

Selskapet eller dets ansatte er for øvrig ikke ansvarlig for kundens tap så lenge Selskapet eller dets ansatte ved gjennomføring av ordre eller oppdrag har oppfylt alminnelige krav til aktsomhet. For de tilfeller der Selskapet har benyttet kredittinstitusjoner, verdipapirforetak, oppgjørssentraler, forvaltere eller andre tilsvarende norske eller utenlandske medhjelpere, vil Selskapet eller dets ansatte kun være ansvarlig for disse medhjelperes handlinger eller unnlaterse dersom Selskapet ikke har oppfylt alminnelige krav til aktsomhet ved utvelgelsen av sine medhjelpere. Dersom medhjelpere som nevnt i forrige punktum er benyttet etter ordre eller krav fra kunden påtar Selskapet seg intet ansvar for feil eller mislighold fra disse.

Selskapet hhv. kunden er ikke ansvarlig for skade eller tap som skyldes hindring eller andre forhold utenfor vedkommende parts kontroll, herunder strøbrudd, feil eller brudd i elektroniske databehandlingsystemer eller telenett mv., brann, vannskade, streik/lock out, lovendringer, myndighetenes pålegg eller lignende omstendigheter.

Kunden anses herved innforstått med at det enkelte regulerte marked eller den enkelte oppgjørssentral kan ha fastsatt egne regler for regulering av sitt ansvar overfor medlemmer av det regulerte marked eller oppgjørssentralen, kunder mv. med større eller mindre grad av ansvarsfraskrivelse.

Selskapet hhv. kunden er ikke ansvarlig for de tilfeller der forsinkelse eller uteblivelse skyldes at penge- eller verdipapiroppkjøret er suspendert eller opphørt som følge av forhold utenfor vedkommende parts kontroll.

Begrensninger i Selskapets ansvar utover det som er angitt over, kan følge av særskilt avtale med kunden, jf. punkt 2 ovenfor.

19. TILBAKEHOLDELSE AV SKATTER, MV.

Ved handel i utenlandske markeder kan Selskapet i henhold til lov, forskrift eller skatteavtale være pålagt å holde tilbake beløp tilsvarende ulike former for skatter eller avgifter. Det samme kan gjelde for handel i Norge på vegne av kunder bosatt i utlandet.

Der slik tilbakeholdelse skal skje, kan Selskapet foreta en foreløpig beregning av det aktuelle beløp og holde dette beløpet tilbake. Når endelig beregning foreligger fra kompetent myndighet, skal eventuelt for mye tilbakeholdt skatt utbetales kunden så snart som mulig. Det vil være kunden som har plikt til å fremskaffe den nødvendige dokumentasjon for dette og sørge for at dokumentasjonen er korrekt.

20. AVSLUTNING AV FORRETNINGSFORHOLDET

Handler eller transaksjoner som ligger til oppgjør ved avslutning av forretningsforholdet skal avsluttes og gjennomføres så snart som mulig. Ved avslutning av forretningsforholdet skal Selskapet gjennomføre et sluttoppgjør der Selskapet er berettiget til å motregne i kundens tilgodehavende for Selskapets tilgodehavende herunder for kurtasje, skatter, avgifter, renter mv.

21. INTERESSEKONFLIKTER

Selskapet har en plikt til å treffe alle rimelige forholdsregler for å identifisere interessekonflikter. Selskapet vil søke å unngå at det oppstår interessekonflikter.

Selskapet har instruksjer og rutiner for å sikre at virksomhetsområdene i Selskapet opererer uavhengig av hverandre slik at kundens interesser ivaretas på en betryggende måte. Særlig vil foretaket vektlegge at det foreligger tilfredsstillende informasjonssperre mellom avdelinger for rådgivning og andre avdelinger.

Selskapet og dets ansatte kan ha egne interesser i relasjon til de handler som foretas av eller på vegne av kunden. Dette kan blant annet være en følge av:

1. rådgivning og formidling av ordre for andre kunder
2. aktiv forvaltning for andre kunder
3. ansattes verv og egne posisjoner.

Selskapet har en særlig plikt til å sørge for at kundens interesser går foran Selskapets interesser og foran interessene til personer med direkte eller indirekte kontroll i Selskapet. Likeledes skal enkelte kunder ikke usaklig tilgodeses på bekostning av andre kunder.

Selskapet har retningslinjer og regler for å sikre at virksomhetsområdene i Selskapet opererer uavhengig av hverandre slik at kundens interesser ivaretas på en betryggende måte. Dersom dette ikke er tilstrekkelig til å unngå en interessekonflikt, skal Selskapet opplyse kunden om mulige interessekonflikter. Selskapet kan ikke gjennomføre forretninger for kundens regning før kunden har fått slike opplysninger.

Dette, samt de særskilte taushetspliktsbestemmelser som gjelder, kan medføre at Selskapets ansatte som har kontakt med kunden kan være forhindret fra å benytte eller ikke kjenner til den informasjon som foreligger i Selskapet og som kan være relevant for kundens investeringsbeslutninger. I enkelte tilfeller vil kundens kontaktperson(er) i Selskapet ikke ha anledning til å utøve rådgivning med hensyn til bestemte investeringer. Selskapet kan i slike tilfeller ikke begrunne hvorfor det ikke kan gi råd eller utføre en bestemt ordre.

22. GARANTIORDNING

Selskapet er medlem av Verdipapirforetakenes sikringsfond i samsvar med verdipapirhandelloven.

Sikringsfondet skal gi dekning for krav som skyldes dets medlemmers manglende evne til å tilbakebetale penger eller levere tilbake finansielle instrumenter som oppbevares, administreres og forvaltes av medlemmene i forbindelse med utøvelse av investeringstjenester og/eller visse tilleggstjenester. Dekning ytes med inntil kroner 200.000 per kunde.

Sikkerheten dekker ikke krav som stammer fra transaksjoner omfattet av rettskraftig straffedom om hvitvasking av penger eller kunder som har ansvar for eller har dratt fordel av forhold som vedrører Selskapet, når slike forhold har forårsaket Selskapets økonomiske vanskeligheter eller bidratt til en forverring av Selskapets økonomiske situasjon. Sikkerheten dekker heller ikke krav fra finansinstitusjoner, kredittinstitusjoner, forsikringselskaper verdipapirforetak, verdipapirfond og

andre foretak for kollektiv forvaltning, pensjonskasser og pensjonsfond, samt fra eventuelle konsernselskaper til Selskapet.

23. TILTAK MOT HVITVASKING AV PENGER OG TERRORFINANSIERING, KUNDEKONTROLL

Ved etablering av kundeforhold skal kunden gjennom legitimasjonskontroll mv. dokumentere sin identitet samt angi og dokumentere eventuelle fullmakts- eller representasjonsforhold, slik at Selskapet til enhver tid kan oppfylle sine plikter i henhold til regler som følge av tiltak mot hvitvasking av penger, jf. lov av 6. mars 2009 nr. 11 om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering mv. og forskrift av 13. mars 2009 nr. 302 om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering mv., slik disse til enhver tid gjelder.

Kunden er kjent med at Selskapet er eller kan være forpliktet til å gi offentlige myndigheter alle relevante opplysninger knyttet til kundeforholdet eller enkelttransaksjoner. Dette kan skje uten at kunden opplyses om at slike opplysninger er gitt.

24. OPPLYSNINGSPLIKT OVERFOR MYNDIGHETER OG KLAGEORGAN

Selskapet vil uaktet lovbestemt taushetsplikt gi informasjon om kunden, kundens transaksjoner, innstående på klientkonto og annet til de myndighetsorganer som måtte kreve dette i medhold av til enhver tid gjeldende rett.

Kunden anses å ha samtykket i at opplysninger som er undergitt taushetsplikt også kan gis til de markedsplasser, oppgjørssentraler o.l. som måtte kreve dette i medhold av lov, forskrift eller andre regler fastsatt for disse organer. Likeledes anses kunden å ha samtykket i at slike opplysninger kan meddeles Norges Fondsmeglerforbunds etiske råd eller Bankklagenemnda der dette er påkrevd for behandlingen av klagesaker.

25. ENDRINGER

Selskapet forbeholder seg rett til å endre forretningsvilkårene. Vesentlige endringer får virkning fra det tidspunkt de skriftlig er meddelt kunden. Kunden anses å ha akseptert å motta melding om endringer per e-post dersom kunden har oppgitt e-post adresse til Selskapet. Andre endringer trer i kraft fra det tidspunktet de er publisert på Selskapets internettside. Endringer vil ikke ha virkning for handler, transaksjoner mv. som er inngitt eller gjennomført før tidspunktet for meddelelsen av endringene.

26. MEDDELELSER, SPRÅK OG FULLMAKTER

Kundens skriftlige meddelelser skal sendes per brev, telefaks eller etter avtale annen elektronisk kommunikasjonsform. Meddelelser som er sendt per telefaks skal bekreftes ved oversendelse av originalbrev, med mindre annet fremgår av disse vilkår eller særlig avtale. I den grad kunden vet eller burde vite hvilken enhet i Selskapet som er rette mottaker, må meddelelsen sendes til vedkommende enhet og anses i motsatt tilfelle for ikke mottatt av Selskapet.

Kunden skal ved etablering av forretningsforholdet meddele Selskapet navn, person-/organisasjonsnummer, adresse, telefon- og telefaksnummer, eventuelle elektroniske adresser samt tilsvarende informasjon om fullmektiger. Det samme gjelder for bankkontoer og verdipapirkontoer i VPS eller annet tilsvarende register. Eventuelle endringer skal straks meddeles Selskapet skriftlig.

Forretningsvilkårene er utarbeidet på norsk og engelsk.

27. TOLKNING

I tilfelle motstrid med lovgivning som kan fravikes ved avtale skal forretningsvilkårene ha forrang.

I tilfelle der det henvises til lovgivning, andre regler eller disse vilkår skal dette forstås slik disse lover, regler og vilkår til enhver tid gjelder.

Vedrørende forholdet mellom forretningsvilkårene og øvrige avtaler inngått mellom Selskapet og kunden, se punkt 2.

28. BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Selskapet er lovpålagt å ta opp og oppbevare visse telefonsamtaler samt kommunikasjon gjennom andre kommunikasjonskanaler i tilknytning til ytelse av investeringstjenester. Slike lydopptak og dokumentasjon skal oppbevares i tre år, og være søkbart etter følgende søkekriterier:

- Kundens identitet,
- Identiteten til Selskapets ansatte som deltok,
- Inngående og utgående telefonnummer (dersom tilgjengelig), og
- Dato og tidspunkt for kommunikasjonen.

Selskapet ved leder er behandlingsansvarlig etter lov av 14. april 2000 nr. 31 om behandling av personopplysninger (“**personopplysningsloven**”).

Personopplysninger vil bli behandlet i samsvar med gjeldende lover og forskrifter. Formålet med behandlingen av personopplysninger er gjennomføring av de avtaler som inngås mellom Selskapet og kunden, administrasjon, fakturering/oppgjør samt markedsføring av investeringstjenester.

Personopplysninger kan ved lovbestemt opplysningsplikt bli utlevert til offentlige myndigheter, jf. punkt 24 ovenfor.

Kunden kan be om informasjon om hvilken behandling Selskapet foretar, og hvilke opplysninger som er registrert, jf. personopplysningsloven § 18. Kunden kan kreve retting av uriktige eller mangelfulle opplysninger, samt kreve sletting av opplysninger når formålet med behandlingen er gjennomført og opplysningene ikke kan brukes/arkiveres til annet formål, jf. personopplysningsloven §§ 27 og 28.

29. LOVVALG, VERNETING OG TVISTELØSNING

Twister i forholdet mellom kunden og Selskapet, herunder tvister som står i forbindelse med forretningsvilkårene skal løses etter norsk rett med Oslo tingrett som (ikke-eksklusivt) vernetting. Kunder med utenlandsk vernetting fraskriver seg enhver eventuell rett til å motsette seg at søksmål som har tilknytning til disse forretningsvilkår fremmes for Oslo tingrett. Kunder med vernetting i utlandet kan, uavhengig av ovennevnte, saksøkes av Selskapet ved slikt vernetting dersom Selskapet ønsker det.

Utenlandske kunder, herunder norske statsborgere hjemmehørende i utlandet, som kan påberope seg lover eller regler som gir beskyttelse mot rettsforfølgelse fra Selskapet i relasjon til sine forpliktelser overfor Selskapet, fraskriver seg denne rett så langt det ikke er i direkte strid med de aktuelle lover eller regler.

Dersom kunden ikke er tilfreds med klagebehandlingen hos Selskapet, kan kunden bringe spørsmål om forståelsen av forretningsvilkårene og forhold i tilknytning til Selskapet inn for Norges Fondsmeglerforbunds etiske råd i samsvar med de etiske normer og behandlingsreglene for saker i henhold til de etiske normer. I noen tilfeller kan klager også bringes inn for Bankklagenemnda. Selskapet kan gi nærmere informasjon om klagebehandlingen for de enkelte produkter.

* * *

VEDLEGG 1

Verdipapirforetak (meglere) Arctic Fund Management formidler kundeordre til:

Morgan Stanley
Cowen
Sanford C Bernstein
UBS
Barclays Capital Securities
First Securities
BPI
JB Capital Markets
Handelsbanken
ABG Sundal Collier
MainFirst Bank
Stifel Nicolaus
Nordea Markets
Danske Bank Markets
Arctic Securities

RETNINGSLINJER FOR ORDREUTFØRELSE

Revidert desember 2012

1 Innledning

Verdipapirforetak har i følge verdipapirhandelloven en plikt til å treffe alle rimelige tiltak for å oppnå ”best mulig resultat” for kunden ved utførelse av kundeordre (”Beste Resultat”).

Arctic Fund Management AS (heretter kalt ”Foretaket”) vil ved mottakelse av kundeordre foreta en konkret vurdering av hvordan ordren skal utføres for å oppnå Beste Resultat. Retningsgivende for denne vurdering vil være retningslinjene for ordreutførelse som er gjengitt nedenfor (”Retningslinjene”).

2 Unntak fra Retningslinjene - Spesifikk instruks

Dersom kunden inngir spesifikke instruksjoner, kan dette forhindre Foretaket i å gjennomføre de tiltak som er fastsatt i Retningslinjene nedenfor for å sikre Beste Resultat.

3 Relevante faktorer ved valg av utførelsesmåte

Foretaket vil ved valg av utførelsesmåte ta hensyn til pris, kostnader, hurtighet, sannsynlighet for gjennomføring og oppgjør, størrelse, art og andre relevante forhold.

4 Vektlegging av relevante faktorer

Når Foretaket utfører kundeordre, vil følgende momenter tas i betraktning når de ovennevnte faktorer (punkt 3) relevans skal vektlegges:

- Kundes egenskaper (ikke-profesjonell/profesjonell kunde)
- Kundeordrens egenskaper
- Egenskaper ved de finansielle instrumenter som inngår i ordren
- Egenskaper ved de handelssystemer ordren kan rettes til

5 Alternative måter for formidling av ordre og innleggelse av ordre på vegne av aktiv forvaltningsmandater

Foretaket vil utføre ordre for kunden på en av følgende måter:

På regulert marked eller Multilateral handelsfasilitet (”MHF”):

- (a) ved å formidle ordren til et annet verdipapirforetak dersom Foretaket ikke er medlem på relevant regulert marked eller MHF.

Utenfor regulert marked eller MHF:

- (b) ved kjøp fra eller salg til andre kunder (innbyrdes forretninger)
- (c) ved å formidle ordren til et annet verdipapirforetak Foretaket samarbeider med
- (d) ved å formidle ordre til forvalter eller annen tilbyder av det aktuelle finansielle instrument.

Liste over verdipapirforetak og andre foretak ordre normalt formidles til er vedlagt Foretakets alminnelige forretningsvilkår. Listen revideres minst årlig.

Ad (a):

Hvis det finansielle instrumentet handles i flere handelssystemer, vil Foretaket overfor verdipapirforetak kundeordre formidles til, følge opp at ordre utføres i handelssystem hvor det er rimelig å forvente at det oppnås "Beste Resultat" for kundene ved utførelse av kundeordre. For ordre lagt inn i forbindelse med aktiv forvaltning vil Foretaket ikke akseptere at noterte finansielle instrumenter handles utenfor regulert marked uten samtykke fra aktiv forvaltningskunden. For andre kunder, hvor Foretaket formidler ordre, vil kunden også ha et kundeforhold til utførende foretak, og utførende foretaks retningslinjer for ordreutførelse vil følgelig gjelde direkte mellom kunde og utførende foretak.

6 Når vil orden utføres?

Foretaket vil påbegynne utførelse av ordren umiddelbart etter mottak av ordre fra kunden eller beslutning tatt av forvalter for porteføljer under diskresjonær forvaltning. Dette betyr at Foretaket vil benytte tidsprioritering av innkomne ordre med mindre Foretaket anser at Beste Resultat oppnås ved å slå ordren sammen med andre ordre. Foretaket forbeholder seg rett til å aggregere kundens ordre med ordre fra andre kunder, personer eller foretak som er eller ikke er tilknyttet Foretaket. Aggregering av ordre vil kunne finne sted dersom det er usannsynlig at aggregering generelt vil være til ulempe for noen av kundene. Kunden er imidlertid innforstått med at aggregering av ordre i enkelttilfeller kan medføre en ulempe.

Hvis ordren mottas av det foretak som skal utføre ordren utenfor markedsplassens åpningstid, vil ordren bli utført når markedsplassen gjenåpner.

7 Særlig informasjon til ikke-profesjonelle kunder

Overfor ikke-profesjonelle kunder vil Foretaket ved avveining av faktorene som Foretaket tar hensyn til for hvordan ordren skal gjennomføres (se punkt 3), legge størst vekt på pris på det finansielle instrumentet og kostnaden ved å gjennomføre transaksjonen.

INFORMASJON OM KUNDEKLASSIFISERING

Revidert desember 2012

1 Klassifisering

Arctic Fund Management AS (heretter kalt "Foretaket") er pålagt å klassifisere alle våre kunder i ulike kundekategorier avhengig av profesjonalitet. Kundene skal klassifiseres som henholdsvis ikke-profesjonelle kunder, profesjonelle kunder eller kvalifiserte motparter.

I hvilken grad kunden er beskyttet av lovgivningen avhenger av kundekategori. Nedenfor følger en redegjørelse for hovedtrekkene ved investorbekyttelsen for hver kundekategori. Redegjørelsen er ikke uttømmende.

Lovgivningen åpner til en viss grad for at kunder som ønsker å bytte kundekategori, kan anmode Foretaket om dette. Bytte av kundekategori må godkjennes av Foretaket. Selv om vilkårene for omklassifisering som følger nedenfor er oppfylt, står Foretaket likevel fritt til å vurdere hvorvidt Foretaket ønsker å etterkomme en anmodning.

2 Ikke-profesjonell kunde

2.1 Grad av investorbekyttelse

Kunder klassifisert i denne kundegruppen har den høyeste graden av investorbekyttelse. Dette innebærer blant annet at Foretaket i større grad enn for de øvrige kundekategorier er forpliktet til å tilpasse tjenesteytelsen kundens individuelle behov og forutsetninger.

I tillegg til at Foretaket i sin tjenesteyting til kunden er underlagt generelle regler om god forretningsskikk, vil Foretaket før handler eller rådgivning finne sted vurdere hvorvidt en tjeneste/transaksjon, herunder finansielt instrument, er hensiktsmessig eller egnet for kunden. Investeringsrådgivning vil skje på bakgrunn av kundens opplysninger om investeringsmål, finansielle stilling samt erfaring og kunnskap om den aktuelle tjenesten/transaksjonen.

Dersom kunden ønsker å gjennomføre en handel Foretaket ikke finner hensiktsmessig tatt i betraktning kundens kunnskap og erfaring, har Foretaket en frarådsplikt. Handelen kan likevel gjennomføres dersom kunden ønsker det på tross av advarselen. Foretakets plikt til å vurdere hvorvidt en tjeneste/transaksjon er hensiktsmessig gjelder ikke i alle tilfeller. Blant annet foreligger det omfattende unntak for internetthandel.

Status som ikke-profesjonell kunde innebærer også en omfattende rett til å motta informasjon fra Foretaket. Foretaket er pliktig til blant annet å informere om de aktuelle finansielle instrumenter og risikoen forbundet med disse, handelssystemer og markeds plasser Foretaket benytter, samt priser og andre kostnader ved enhver transaksjon slik at kunden settes i stand til å foreta en informert investeringsbeslutning.

2.2 Adgang til omklassifisering

Ikke-profesjonelle kunder kan anmode om å bli behandlet som profesjonelle kunder eller kvalifiserte motparter, under forutsetning av at nærmere angitte vilkår er oppfylt og at en nærmere angitt prosedyre følges. Slik omklassifisering medfører en lavere grad av investorbekyttelse.

2.2.1 Fra ikke-profesjonell til profesjonell kunde

1) De absolutte krav

Kunden må oppfylle minst to av følgende kriterier:

1. kunden har foretatt verdipapirhandel av betydelig størrelse på det relevante marked gjennomsnittlig 10 ganger per kvartal i de foregående fire kvartaler,
2. størrelsen på kundens finansielle portefølje, definert til å omfatte kontantbeholdning og finansielle instrumenter, overstiger et beløp som i norske kroner svarer til EUR 500.000,
3. kunden, ansatte hos kunden eller noen kunden er bistått av arbeider eller har arbeidet innen finansiell sektor i minst ett år i en stilling som krever kjennskap til de aktuelle transaksjoner.

I tillegg er det et krav at investor skal ha kunnskap og erfaring innenfor det relevante marked minst på linje med hva man ville forvente av en investor som automatisk er klassifisert som profesjonell (eksempelvis verdipapirforetak, finansinstitusjoner og øvrige juridiske personer av en viss finansiell størrelse).

2) Prosedyre

Kunden skal skriftlig informere Foretaket om at vedkommende ønsker å bli behandlet som profesjonell. Kunden bes dokumentere at kravene i punkt 1 over er oppfylt på særskilt angitt skjema. Foretaket vil normalt kontakte kunden for å sikre at kunden har slik kunnskap og erfaring som omklassifisering til profesjonell investor forutsetter. Videre skal kunden skriftlig i et separat dokument erklære at kunden kjenner konsekvensene av å miste beskyttelsen som følger av å være klassifisert som ikke-profesjonell kunde og som i hovedsak fremkommer av dette informasjonsskrivet. For nærmere informasjon kan Foretaket kontaktes.

Foretaket må gjøre en konkret vurdering av hvorvidt kunden - på bakgrunn av kundens ekspertise, erfaring og kunnskap samt de planlagte transaksjoner - er i stand til å treffe egne investeringsbeslutninger og forstår den risiko som er involvert.

2.2.2 *Fra ikke-profesjonell til kvalifisert motpart*

Anmoder en ikke-profesjonell kunde om å bli omklassifisert til kvalifisert motpart, må kunden gå veien via profesjonell kunde. For omklassifisering fra ikke-profesjonell til kvalifisert motpart, se derfor om klassifisering fra ikke-profesjonell til profesjonell i punkt 2.2.1 og fra profesjonell til kvalifisert motpart i punkt 3.2.2.

3 Profesjonell kunde

3.1 Grad av investorbeskyttelse

Kunder klassifisert som profesjonelle kunder er i noe mindre grad enn ikke-profesjonelle kunder beskyttet av lovgivningen. Profesjonelle kunder er på enkelte områder ansett skikket til å ivareta egne interesser og tjenesteytingen vil som en følge av dette i mindre grad være tiltrettelagt kundens individuelle behov.

I utgangspunktet gjelder reglene om god forretningsskikk fullt ut overfor profesjonelle kunder. Omfanget av Foretakets forpliktelser er imidlertid noe redusert. Blant annet forventes profesjonelle kunder normalt å ha tilstrekkelige kunnskaper til å vurdere hvorvidt en transaksjon er formålstjenelig. Ved investeringsrådgivning vil Foretaket således basere sine råd på kundens opplysninger om investeringsmål og i utgangspunktet verken innhente informasjon om finansiell stilling eller kundens kunnskap og erfaring. Foretaket vil ikke vurdere hvorvidt gjennomføring av aktuelle transaksjoner er hensiktsmessig og Foretaket har således heller ingen frarådningssplikt som overfor ikke-profesjonelle. Gjennomføring av transaksjoner vil således være noe mindre omstendelig enn for ikke-profesjonelle kunder. Dette kan ha betydning for hurtigheten på gjennomføringen av den aktuelle transaksjonen. En annen konsekvens vil være at profesjonelle kunder kan få tilgang til et bredere produktspekter.

Profesjonelle kunder antas også å være skikket til å vurdere hvilken informasjon som er nødvendig for å treffe en investeringsbeslutning. Dette innebærer at profesjonelle kunder i større grad enn ikke-profesjonelle kunder selv må innhente den informasjon de anser som nødvendig. Profesjonelle kunder vil imidlertid motta rapporter om gjennomførte tjenester og annen viktig informasjon som Foretakets retningslinjer for ordreutførelse og Foretakets sikkerhetsrett eller tilbakeholdsrett i finansielle instrumenter eller midler.

3.2 Adgang til omklassifisering

Profesjonelle kunder kan anmode om å bli klassifisert som ikke-profesjonell kunder og dermed få en høyere grad av investorbeskyttelse. Profesjonelle kunder kan også anmode om å bli klassifisert kvalifiserte motparter og derved få en lavere grad av investorbeskyttelse. Profesjonelle kunder er ansvarlig for at verdipapirforetaket holdes løpende orientert om enhver endring som vil kunne påvirke deres klassifisering.

3.2.1 *Fra profesjonell til ikke-profesjonell kunde*

Det er den profesjonelle kundes plikt å anmode om en høyere grad av beskyttelse når vedkommende mener seg ute av stand til å foreta en korrekt risikovurdering. En slik endring av kundeklassifiseringen skal dokumenteres ved skriftlig avtale mellom Foretaket og kunden.

3.2.2 Fra profesjonell til kvalifisert motpart

Profesjonelle kunder som er juridiske personer og som oppfyller to av tre kriterier i punkt 2.2.1 nr 1) over kan anmode om å bli behandlet som kvalifisert motpart. Det skal innhentes uttrykkelig bekreftelse fra kunden hvor vedkommende samtykker i å bli behandlet som kvalifisert motpart.

4 Kvalifisert motpart

4.1 Grad av investorbeskyttelse

Kvalifiserte motparter innehar den laveste grad av investorbeskyttelse.

Kunder med status som kvalifisert motpart har i utgangspunktet samme beskyttelse som en profesjonell kunde, se punkt 3. Investorbeskyttelsen reduseres imidlertid vesentlig ovenfor denne gruppen når Foretaket yter følgende investeringstjenester; mottakelse og formidling av ordre, utførelse av ordre for kundens regning og omsetning av finansielle instrumenter for egen regning. Ved ytelse av slike tjenester overfor kvalifiserte motparter er Foretaket ikke underlagt verdipapirhandellovens bestemmelser om god forretningsskikk, beste resultat (herunder Foretakets retningslinjer for ordreførelse) og visse regler i tilknytning til ordrebehandling.

Når det gjelder krav til vurdering av egnethet og hensiktsmessighet vil reglene komme tilsvarende til anvendelse for kvalifiserte motparter som for profesjonelle kunder.

Unntaket fra bestemmelsen om god forretningsskikk innebærer blant annet at reglene om krav til informasjon og rapportering i utgangspunktet ikke får anvendelse for denne kundekategorien. I utgangspunktet gjelder dette også regelen om at Foretaket skal påse at kundens interesser ivaretas på beste måte. Krav til god forretningsskikk som et generelt prinsipp må imidlertid gjelde uavhengig av unntaket fra bestemmelsen i verdipapirhandelloven og således vil kvalifiserte motparter til en viss grad være beskyttet av generelle prinsipper om god forretningsskikk.

4.2 Adgang til omklassifisering

Kvalifiserte motparter kan anmode om å klassifiseres som profesjonelle kunder eller ikke-profesjonelle kunder og dermed få en høyere grad av investorbeskyttelse.

4.2.1 Fra kvalifisert motpart til profesjonell kunde

Kvalifiserte motparter kan anmode om å bli behandlet som profesjonell kunde hvis de ønsker en større grad av investorbeskyttelse og å bli omfattet av reglene om god forretningsskikk.

4.2.2 Fra kvalifisert motpart til ikke-profesjonell kunde

Hvis de kunder som i utgangspunktet klassifiseres som kvalifisert motpart ønsker en ytterligere grad av investorbeskyttelse kan de uttrykkelig anmode om å bli behandlet som en ikke-profesjonell kunde. Punkt 3.2.1 over vil gjelde tilsvarende ved slik anmodning.

VEDLEGG 4

INFORMASJON TIL KUNDER OM EGENSKAPER OG RISIKO KNYTTET TIL FINANSIELLE INSTRUMENTER

(AKSJER, AKSJERELATERTE INSTRUMENTER,
OBLIGASJONER OG VERDIPAPIRFOND)

Revidert desember 2012

Kunden skal være kjent med at:

- handel med finansielle instrumenter skjer på kundens egen risiko
- kunden selv må sette seg nøye inn i foretakets alminnelige forretningsvilkår før handel med finansielle instrumenter begynner og annen relevant informasjon om det aktuelle finansielle instrumentet og dets egenskaper og risiko
- kunden må kontrollere slutseddell omgående og reklamere straks ved eventuelle feil
- at man fortløpende må overvåke verdiendringer på de finansielle instrumenter man har posisjoner i
- kunden selv må reagere ved å selge sine posisjoner hvis det er nødvendig for å redusere risikoen for tap på egne plasseringer

1. HANDEL MED FINANSIELLE INSTRUMENTER

Handel med finansielle instrumenter, som aksjer, egenkapitalbevis, obligasjoner, sertifikater, finansielle derivatinstrumenter eller andre rettigheter og forpliktelser som er beregnet for handel i verdipapirmarkedet, skjer normalt i en organisert form i et handelssystem. Med handelssystem¹ menes regulert marked, multilateral handelsfasilitet (MHF)², systematisk internaliserer (SI)³, prisstiller⁴ eller annen likviditetsgarantist.

Handel skjer gjennom de verdipapirforetak som benytter handelssystemet. Som kunde må du normalt kontakte et slikt verdipapirforetak for å kjøpe eller selge finansielle instrumenter. Det finnes også verdipapirforetak som formidler ordre til et verdipapirforetak som igjen benytter handelssystemet. Handel kan også skje internt i et verdipapirforetak, eksempelvis ved at foretaket trer inn som motpart i handelen, eller ved handel mot en annen av foretakets kunder (internhandel).

På et regulert marked (herunder børs) handles ulike typer finansielle instrumenter. På Oslo Børs handles aksjer, egenkapitalbevis, obligasjoner, sertifikater, enkelte fondsandeler og en rekke ulike finansielle derivatinstrumenter. Utfyllende informasjon med hensyn til hvor og hvordan disse instrumentene handles vil bli behandlet nedenfor.

Kursinformasjon om de finansielle instrumenter som handles på det regulerte markedet, publiseres regelmessig via deres hjemmeside, i aviser eller gjennom andre media.

2. RISIKO KNYTTET TIL HANDEL MED FINANSIELLE INSTRUMENTER

2.1 Generelt om risiko

Finansielle instrumenter gir normalt avkastning i form av utbytte (aksjer og fondsandeler) eller rente (rentebærende instrument). I tillegg kan prisen (kursen) på instrumentet øke eller reduseres i forhold til det prisen var på det tidspunktet investeringen ble gjort. I beskrivelsen nedenfor brukes ordet investering også om eventuelle negative posisjoner i instrumentet (short posisjon, se punkt 8 nedenfor). Den totale avkastningen er summen av utbytte/rente og prisendring på instrumentet.

Naturligvis søker investor en total avkastning som er positiv, dvs. som gir gevinst. Men det finnes også en risiko for at den totale avkastningen blir negativ dvs. at det blir et tap på investeringen. Risikoen for tap varierer mellom ulike instrumenter. Vantligvis er sjansen for gevinst på en investering i et finansielt

¹ Verdipapirforskriften § 10-25 (2)

² Verdipapirhandelloven § 2-3 (4) – MHF finnes ikke i Norge idag

³ Verdipapirhandelloven § 2-4 (4) – SI finnes ikke i Norge idag

⁴ Verdipapirhandelloven § 2-4 (4) – Flere verdipapirforetak opptrer som likviditetsgarantist ovenfor utvalgte selskap.

instrument koblet til risikoen for tap. Desto lengre tidsperspektiv man har for investeringen, desto større er sjansen for gevinst eller tap. I plasseringssammenheng brukes ofte ordet risiko som uttrykk både for risiko for tap og for muligheten for gevinst. I beskrivelsen nedenfor brukes imidlertid ordet risiko kun for å beskrive risikoen for tap. Det finnes ulike måter å investere i finansielle instrumenter for å redusere risikoen. Vanligvis er det bedre risikomessig å investere i flere forskjellige finansielle instrumenter enn i ett eller noen få finansielle instrumenter. Disse instrumentene bør da ha egenskaper som innebærer en spredning av risiko og ikke samle risiko som kan utløses samtidig. Ved handel med utenlandske finansielle instrumenter oppstår også en valutarisiko.

Investeringer i finansielle instrumenter er forbundet med en økonomisk risiko, hvilket vil bli nærmere beskrevet nedenfor. Kunden er selv ansvarlig for denne risikoen og må derfor gjøre seg kjent med de vilkår, prospekter eller liknende, som gjelder for handel med slike instrumenter og om instrumentenes særskilte risikoer og egenskaper. Kunden må også fortløpende overvåke sine investeringer i slike instrumenter. Dette gjelder selv om kunden har fått individuell rådgivning i forbindelse med investeringen. Informasjon til bruk for overvåkning av priser og dermed verdiutviklingen på egne investeringer kan fåes i kurslister som offentliggjøres gjennom massemedia, som for eksempel aviser, internett, tekst-TV og i noen tilfeller fra verdipapirforetaket selv. Om nødvendig, bør kunden av egen interesse reagere raskt, for eksempel ved å kvitte seg med investeringer som utvikler seg negativt eller å stille ytterligere sikkerhet ved investeringer som er finansiert med lån og hvor sikkerhetsverdien reduseres.

2.2 Ulike typer av risikobegrep

I forbindelse med den risikovurdering som investor bør foreta seg ved investeringer og handel med finansielle instrumenter, og videre foreta seg fortløpende under hele investeringsperioden, finnes mange ulike risikotyper og andre faktorer som kunden bør være oppmerksom på.

Nedenfor følger noen av de viktigste risikotyper:

Markedsrisiko - risikoen for at markedet i sin helhet, eller visse deler av markedet, hvor kunden har gjort sin investering, går ned (eksempelvis det norske aksjemarkedet).

Kredittrisiko - risikoen for sviktende betalingsevne hos utsteder eller en motpart.

Prisvolatilitetsrisiko - risikoen for at store svingninger i kursen/prisen på et finansielt instrument påvirker investeringen negativt.

Kursrisiko - risikoen for at kursen/prisen på et finansielt instrument går ned.

Skatterisiko - risikoen for at skatteregler og/eller skattesatser er uklare eller kan endres.

Valutarisiko - risikoen for at en utenlandsk valuta som investeringen er knyttet til reduseres i verdi (eksempelvis visse fondsandeler i et verdipapirfond som er plassert i amerikanske verdipapir notert i USD).

Gearingeffektrisiko - konstruksjonen av et derivatinstrument som gjør at det finnes en risiko for at prisutviklingen på den underliggende aktiva får et større negativt gjennomslag i kursen/prisen på derivatinstrumentet.

Juridisk risiko - risikoen for at relevante lover og regler er uklare eller endres.

Selskapsspesifikk risiko - risikoen for at et selskap går dårligere enn forventet eller at selskapet blir rammet av en negativ hendelse slik at de finansielle instrumenter som er knyttet til selskapet dermed kan falle i verdi.

Bransjespesifikk risiko - risikoen for at en spesifikk bransje går dårligere enn forventet eller blir rammet av en negativ hendelse slik at de finansielle instrumenter som er knyttet til selskapene i den aktuelle bransjen dermed kan falle i verdi.

Likviditetsrisiko - risikoen for at kunden ikke kan selge et finansielt instrument på et tidspunkt kunden måtte ønske fordi omsetningen og kjøpsinteressen i det finansielle instrumentet er lav.

Renterisiko - risikoen for at det finansielle instrumentet som kunden investerer i reduseres i verdi pga endringer i markedsrenten.

3. AKSJER OG AKSJERELATERTE INSTRUMENTER

3.1 Generelt om aksjer

3.1.1 Aksjer og aksjeselskap

Aksjer i et aksjeselskap gir eieren rett til en andel av selskapets aksjekapital. Hvis selskapet går med overskudd, gir normalt selskapet utbytte på aksjene. Aksjer gir også stemmerett på generalforsamlingen, som er det øverste besluttede organet i selskapet. Jo flere aksjer eieren har, desto større andel av kapitalen, utbytte og stemmene har normalt aksjeeieren. Stemmeretten kan variere avhengig av hvilken kategori aksjene har. Det finnes to typer aksjeselskap i Norge, allmennaksjeselskap (ASA) og aksjeselskap (AS).

3.1.2 Aksjekursen

Kursen (prisen) på en aksje påvirkes for en stor del av selskapets fremtidsutsikter. En aksjekurs kan gå opp eller ned avhengig av aktørenes analyser og vurderinger av selskapets muligheter for å gjøre fremtidsgevinster. Den fremtidige eksterne utviklingen av konjunkturer, teknikk, lovgivning, konkurranse osv. avgjør hvilken etterspørsel det blir etter selskapets produkter eller tjenester og det er derfor også av grunnleggende betydning for kursutviklingen på selskapets aksjer.

Det generelle rentenivået (markedsrenten) spiller også en avgjørende rolle for kursutviklingen. Hvis markedsrenten stiger, kan rentebærende finansielle instrumenter som utstedes samtidig, gi bedre avkastning. Normalt faller da kursene på noterte aksjer og på allerede utestående rentebærende instrumenter med lavere rente. Årsaken er at den økende avkastningen på nyutstedte rentebærende instrumenter relativt sett kan bli bedre enn avkastningen på aksjer, og på utestående rentebærende instrumenter. Dessuten påvirkes aksjekursene negativt av at renten på selskapets gjeld øker, fordi dette reduserer de fremtidige gevinstmulighetene for selskapet.

Også andre faktorer som er knyttet direkte til selskapet, f.eks. endringer i selskapets ledelse og organisasjon, produksjonsavbrudd med mer kan påvirke selskapets fremtidige evne til å skape gevinster, både på kort og lang sikt. Selskaper kan i verste fall gå så dårlig at det må erklæres konkurs. Aksjekapitalen, d.v.s. aksjeeiernes investerte kapital, har siste prioritet til å få utbetalt noe fra konkursboet. Først må selskapets øvrige gjeld være innfridd i sin helhet. Dette resulterer ofte i at det ikke er midler igjen i selskapet etter betaling av gjeld slik at aksjene i selskapet blir verdiløse.

Også kursutviklingen på finansielle instrumenter notert på større utenlandske regulerte markeder og andre handelssystem påvirker kursutviklingen i Norge, blant annet fordi flere norske selskaper også er notert på utenlandske regulerte markeder eller handles i andre handelssystem. Prisutjevninger (arbitrasje) skjer da mellom markedene. Kursen på aksjer i selskaper som tilhører samme bransje/sector påvirkes ofte av forandringer i kursen hos andre selskaper innenfor samme bransje/sector. Denne påvirkningen kan også gjelde for selskaper i ulike land.

Aktørene i finansmarkedet har ofte ulike oppfatninger om hvordan aksjekurser vil utvikle seg. Disse faktorer, som også innbefatter hvordan selskapet blir verdsatt, bidrar til at det finnes både kjøpere og selgere. Hvis investorene har den samme oppfatningen om kursutviklingen vil de enten kjøpe, og da oppstår et kjøpspress fra mange kjøpere eller så vil de selge, og da oppstår det et salgspres fra mange selgere. Ved kjøpspress stiger kursen, og ved salgspres faller den.

Omsetningen, dvs. hvor mye som kjøpes eller selges av en bestemt aksje, påvirker aksjekursen. Ved høy omsetning reduseres forskjellen, også kalt "spread", mellom den kurs kjøperne er villige til å betale (kjøpskursen) og den kursen selgerne forlanger (salgskursen). En aksje med høy omsetning, der store beløp kan omsettes uten større innvirkning på kursen, har en god likviditet og er derfor lett å kjøpe og selge. Selskaper som er notert på et regulert marked, som eksempelvis Oslo Børs og Oslo Axess, har normalt høy likviditet.

Rammebetingelser for næringsvirksomhet, både de nasjonale og de internasjonale, kan også påvirke aksjekursene. Endringer i skatte- og avgiftsnivå nasjonalt og i andre land påvirker selskapenes kostnadsnivå og dermed konkurransesituasjonen. Internasjonale avtaler mellom land om toll og avgifter ved import og eksport av varer og tjenester påvirker konkurransesituasjonen mellom selskaper og dermed aksjekursene. Voldsomme hendelser som katastrofer, terroraksjoner og krig kan gi store utslag i aksjekursene på børser verden over.

Daglige nøkkeltall for kursene som aksjene blir omsatt for, slik som "høyeste" "laveste" og "siste" samt informasjon om handelsvolum publiseres blant annet i de fleste større dagsaviser, på tekst - TV og på ulike internettsider som er drevet av markedsplasser, verdipapirforetak og mediaforetak. Aktualiteten på denne kursinformasjon kan variere avhengig av hvilken måte de blir publisert på

3.1.3 Aksjehandel - herunder handelssystemer

Bare aksjer utstedt av allmennaksjeselskap (ASA) eller tilsvarende utenlandske selskap kan noteres på et regulert marked (herunder børser) i Norge. Det stilles i tillegg krav til selskapets størrelse, selskapets virksomhetshistorie eier spredning samt offentlig publisering av selskapets økonomi og virksomhet forøvrig.

I Norge finnes det i dag to regulerte markeder for handel med aksjer; Oslo Børs og Oslo Axess. Det er kun Oslo Børs som har konsesjon som børs (www.oslobors.no). Oslo Axess (www.osloaxess.no) er i det alt vesentlige underlagt de samme regler som gjelder for Oslo Børs med hensyn til oppfølging, overvåking og sanksjonering ved overtredelse av det regelverket som gjelder for handel på regulert marked. Handel i norske aksjer kan også skje på regulerte markeder i utlandet, hvor flere norske selskaper er notert.

Handel i aksjer som ikke er notert på et regulert marked skjer i det såkalte OTC-markedet. I dette markedet foregår handel i stor grad basert på informasjon om priser og interesser som meglerforetakene oppgir til hverandre. Den mest benyttede metode er at meglerforetaket legger inn kjøps eller salgsinteresser i et handelstøttesystem som drives av Fondsmeglerens informasjonstjeneste AS. OTC-listen deles inn i en A-liste og en B-liste. Det er kun selskap som er registrert på A-listen som er pålagt å viderebringe kursrelevant informasjon av vesentlig betydning til markedet. For mer informasjon om OTC - listen, se www.nfmf.no. Dersom en aksje verken er notert på et regulert marked eller i et handelstøttesystem vil omsetning normalt skje ved at meglerforetakene søker å bistå kunden ved å kontakte potensielle kunder som kan være interessert å gå inn som motpart. Investering i denne type aksjer er forbundet med vesentlig likviditetsrisiko.

Handel på et regulert marked eller i andre handelssystem utgjør annenhåndsmarkedet for aksjer, egenkapitalbevis og obligasjoner som et selskap allerede har utstedt. I tillegg fungerer OTC - listen som et annenhåndsmarked for aksjer. Dersom annenhåndsmarkedet fungerer bra, dvs. det er lett å finne kjøpere og selgere og det fortløpende noteres tilbudspriser fra kjøpere og selgere, samt sluttkurser på utførte handler, har selskapene en fordel ved at det blir lettere å utstede nye aksjer og dermed skaffe mer kapital til selskapets virksomhet. Førstehåndsmarkedet, eller primærmarkedet, kalles det markedet der handel/tegning av nyemitterte aksjer, egenkapitalbevis og obligasjoner skjer.

Aksjer registrert på et regulert marked eller i et annet handelssystem inndeles normalt i ulike lister avhengig av selskapets markedsverdi eller selskapets likviditet. Disse listene publiseres gjerne på handelssystemets hjemmeside, i aviser og gjennom andre media. Selskapene som er notert på Oslo Børs er inndelt i fire ulike segmenter avhengig av selskapets likviditet; henholdsvis Utvalg OBX, OB Match, OB Standard og OB Nye. Ulike aksjer kan i løpet av dagen eller over lengre perioder vise ulik stabilitet i kursene (volatilitet) dvs. hyppighet og størrelse på kursendringene. Aksjer på lister med høy likviditet anses normalt og kunne innebære lavere risiko enn aksjer notert på lister med lavere likviditet.

3.1.4 Ulike aksjeklasser

Aksjer kan finnes i ulike klasser, vanligvis A- og B-aksjer, som normalt har betydning for utøvelse av stemmerett på selskapets generalforsamling. Det er bare et fåtall av de norske børsernoterte selskapene som har ulike aksjeklasser. A-aksjer gir normalt en stemme, mens B-aksjer normalt gir begrenset eller ingen stemmerett. Forskjellene i stemmerett kan for eksempel skyldes at man ved eierspredning vil verne om de opprinnelige grunnleggerne og eierens innflytelse over selskapet ved å gi dem en sterkere stemmerett.

3.1.5 Pålydende, split og spleis av aksjer

En aksjes pålydende er den verdi som hver aksje representerer av selskapets aksjekapital. Summen av alle aksjer i et selskap multiplisert med pålydende på hver aksje utgjør selskapets aksjekapital. Iblant vil selskapet endre pålydende, f.eks. fordi markedsprisen på aksjen har steget betydelig. Ved å dele opp hver aksje på to eller flere aksjer, en såkalt split, reduseres pålydende og samtidig reduseres kursen på aksjene. Aksjeeieren har derimot sin kapital uendret etter en split, men den er fordelt på flere aksjer som har et lavere pålydende og en lavere kurs.

Omvendt kan en spleis (omvendt split) utføres for eksempel dersom kursen faller betydelig. Da slås to eller flere aksjer sammen til en aksje. Aksjeeieren har dog samme kapital etter en spleis, men fordelt på færre aksjer som har et høyere pålydende og en høyere kurs.

3.1.6 Børsintroduksjon, privatisering og oppkjøp

Børsintroduksjon innebærer at aksjer i et aksjeselskap blir notert på et regulert marked (herunder børs). Allmennheten kan bli tilbudt å tegne (kjøpe) aksjer i selskapet i denne forbindelse. Oftest dreier det seg om et eksisterende selskap, som ikke tidligere har vært børsnotert, der eierne har besluttet å øke antall aksjonærer samt lette handelen i selskapets aksjer. Om et statlig eid selskap introduseres på en børs kalles det for privatisering eller delprivatisering avhengig av hvor stor eierandel i selskapet staten tilbyr å selge til allmennheten.

Oppkjøp foregår som regel på den måten at en eller flere investorer tilbyr aksjonærene i et selskap å selge sine aksjer på visse vilkår. Hvis kjøperen får 90 % eller mer av aksjekapitalen og stemmene i selskapet, kan kjøperen begjære tvangsinnløsning av de gjenstående aksjene fra de eierne som ikke har akseptert oppkjøpstilbudet.

3.1.7 Emisjoner

Dersom et aksjeselskap vil utvide virksomheten, kreves ofte ytterligere kapital. Dette skaffer selskapet seg ved å utstede nye aksjer gjennom en emisjon. Som oftest får de gamle eierne tegningsretter som gir forkjøpsrett til å tegne aksjer i emisjonen. Antall aksjer som kan tegnes settes da i forhold til hvor mange aksjer eieren hadde tidligere. Tegneren må betale en pris (emisjonskurs) for de nyutstedte aksjene som ofte kan være lavere enn markedskursen. Straks etter at tegningsrettighetene - som normalt har en viss markedsverdi - blir skilt ut fra aksjene, synker vanligvis kursen på aksjene. De aksjeeiere, som har tegningsretter men som ikke tegner, kan under tegningstiden (som ofte pågår noen uker) selge sine tegningsrettigheter på den markedsplassen der aksjene er notert. Etter utløpet av tegningstiden og tildelingen forfaller tegningsrettighetene og blir dermed ubrukelige og verdiløse.

Hvis overkursfondet i et aksjeselskap har økt mye i verdi, kan selskapet overføre en del av verdiene til aksjeeierne gjennom en såkalt fondsemisjon. Ved en fondsemisjon tas det hensyn til antall aksjer som hver aksjeeier allerede har. Antall nye aksjer som tilbys aksjonærene gjennom fondsemisjonen settes i forhold til hvor mange aksjer eieren hadde tidligere. Gjennom fondsemisjonen får aksjeeieren flere aksjer, men eierens andel av selskapets aksjekapital forblir uendret. Kursen på aksjene synker ved en fondsemisjon, men gjennom økningen av antall aksjer beholder aksjeeieren en uendret markedsverdi på sin investerte kapital.

Aksjeselskap kan også gjennomføre en såkalt rettet emisjon som gjennomføres som en emisjon, men bare rettet mot en begrenset gruppe investorer. Ved en rettet emisjon skjer en såkalt utvanning av eksisterende aksjeeieres andel av antall stemmer og aksjekapital i selskapet, men antall eide aksjer påvirkes ikke og markedsverdien på den investerte kapital påvirkes normalt heller ikke.

3.2 Generelt om aksjerelaterte instrumenter

Nær knyttet til aksjer er egenkapitalbevis, konvertible obligasjoner, aksjeindeksobligasjoner/ indeksobligasjoner, warrants, aksjeopsjoner og aksjeindeksopsjoner, og depotbevis. Handel med disse instrumentene skjer normalt på et regulert marked (herunder børs), men OTC-handel forekommer også for denne type finansielle instrumenter.

3.2.1 Egenkapitalbevis

Egenkapitalbevis har klare likhetstrekk med aksjer. Forskjellen knytter seg først og fremst til eierrett til selskapsformuen og innflytelse i utstederens organer. Det er også satt visse restriksjoner på utbyttetildelingen. De børsnoterte egenkapitalbevis i Norge er utstedt av sparebanker. Mer informasjon om egenkapitalbevis finnes på www.egenkapitalbevis.no.

3.3.2 Konvertible obligasjoner

Konvertible obligasjoner er rentebærende verdipapirer som innen en viss tidsperiode kan byttes i aksjer. Avkastningen på de konvertible obligasjonene, dvs. renten, er normalt høyere enn utbytte på utbytteaksjene. Kursen på de konvertible obligasjonene følger normalt aksjekursen og uttrykkes i prosent av pålydende på den konvertible obligasjonen.

3.2.3 Aksjeindeksobligasjoner/Indeksobligasjoner

Aksjeindeksobligasjoner/Indeksobligasjoner er obligasjoner, der avkastningen vanligvis er avhengig av utviklingen i en aksjeindeks. Hvis indeksen utvikler seg positivt, følger også avkastningen etter. Ved en negativ indeksutvikling kan avkastningen utebli. Obligationen etterbetales alltid med sitt nominelle beløp på forfallsdagen og har således en begrenset tapsrisiko sammenlignet med aksjer og fondsandeler. Risikoen med en plassering i en aksjeindeksobligasjon kan bortsett fra en eventuell overkurs, defineres som den alternative renteinntekten, dvs den rente investeringen kunne ha fått hvis beløpet hadde blitt investert på en annen måte.

3.2.4 Warrants

Handel forekommer også med visse kjøps- og salgsoptjoner med lengre løpetid enn de standardiserte kjøpsoptjoner, vanligvis kalt warrants. Warrants kan utnyttes for å kjøpe underliggende aksjer eller gi kontantoppgjør dersom gevinst er oppnådd som følge av at kursen på den underliggende aksje er høyere enn den avtalte fremtidige kjøpskursen/innløsningskursen.

3.2.5 Aksjeopsjoner og aksjeindeksopsjoner

Det finnes ulike slags aksjeopsjoner. Ervervede (kjøpte) kjøpsopsjoner (call options) gir eieren rett til innen en viss tidsperiode å kjøpe allerede utstedte aksjer til en forhåndsbestemt pris. Ervervede (kjøpte) salgsoptjoner (put options) gir innehaveren rett til å selge aksjer innenfor en viss tidsperiode til en forhåndsbestemt pris. Mot hver ervervet optsjon tilsvarende en utstedt (solgt) optsjon. Risikoen for den som erverver en optsjon er at den reduseres i verdi eller forfaller verdiløs på bortfallsdagen. Utstederen av en optsjon løper en risiko som, om man ikke tar spesielle forholdsregler, kan være ubegrenset stor.

Indeksopsjoner gir gevinst eller tap knyttet til utviklingen av den underliggende indeks. Kursen på optjoner (premie/pris) følger normalt utviklingen i kursen på tilsvarende underliggende aksjer eller indeks.

3.2.6 Depotbevis

Depotbevis er et bevis på at aksjer er oppbevart i et depot og gir eieren samme rettigheter som å eie selve aksjen. Depotbevis omsettes som aksjer, og prisutviklingen følger normalt prisutviklingen på det regulerte markedet i utlandet, hvor aksjen omsettes.

4. RENTEBÆRENDE FINANSIELLE INSTRUMENTER (OBLIGASJONER)

4.1 Generelt om rentebærende finansielle instrumenter (obligasjoner)

Et rentebærende finansielt instrument er en fordringsrett på utsteder av et lån. Avkastningen gis normalt i form av rente (kupong). Det finnes ulike former for rentebærende instrumenter avhengig av hvem som er utsteder, den sikkerhet som utsteder har stilt for lånet, løpetiden fram til forfallsdato og formen for utbetaling av renten.

Renten (kupongen) utbetales vanligvis enten som fast eller flytende rente. På et fastrente lån settes ("fixes") renten normalt for 1 år av gangen. For lån med flytende rente settes ("fixes") renten normalt 4 ganger per år for 3 måneder av gangen basert på NIBOR-renten. På visse lån utbetales det ingen rente, men kun pålydende ved lånets forfallsdag (nullkuponger). Kjøp av nullkupong papirer skjer til en betydelig underkurs som gjør at effektiv rente er lik papirer med løpende kupongrente. Eksempelvis er all gjeld som staten utsteder i Statskasseveksler (Statssertifikater) nullkuponger.

Risikoen på et rentebærende instrument består dels av den kursendring som kan inntreffe under løpetiden fordi markedrenten forandres og dels av risiko for at utsteder ikke klarer å tilbakebetale lånet. Lån der fullgod sikkerhet for tilbakebetaling er stilt, er således mindre risikofylte enn lån uten sikkerhet. Helt generelt kan man si at risikoen for tap på rentebærende instrumenter anses å være lavere enn for aksjer.

Markedsrenten bestemmes hver dag, både på instrumenter med kort løpetid (mindre enn ett år) f.eks. sertifikater og på instrument med lengre løpetider f.eks. obligasjoner. Dette skjer i penge- og obligasjonsmarkedet. Markedsrentene påvirkes av analyser og vurderinger som Norge Bank og andre større institusjonelle markedsaktører gjør med hensyn til hvordan utviklingen av økonomiske faktorer som inflasjon, konjunktur, renteutviklingen i Norge og i andre land kommer til å utvikle seg på kort og lang sikt. Norge Bank foretar også operasjoner i penge- og valutamarkedet med formål å styre utviklingen av markedrenten slik at inflasjonen ikke stiger over eller synker under et visst fastsatt mål.

Dersom markedsrenten går opp, vil kursen på allerede utstedte rentebærende finansielle instrumenter falle forutsatt at de har en fast rente, ettersom nye lån utstedes med en rentesats som følger aktuell markedsrente og dermed gir høyere rente enn hva de allerede utstedte instrumentet gjør. Omvendt vil kursen på allerede utstedte instrumenter stige når markedsrenten går ned.

Lån utstedt av stat, fylkeskommune og kommune (eller garantert av slike organisasjoner) anses for å være tilnærmet risikofrie med hensyn til innfrielse til den forhåndsbestemte verdien på forfallsdato.

4.2 Handel med rentebærende finansielle instrumenter (obligasjoner)

En rekke obligasjoner er børsnoterte og således skjer handel med disse finansielle instrumenter i likhet med børsnoterte aksjer på et regulert marked. I tillegg tilbyr Oslo Børs en alternativ markeds plass for handel i obligasjoner og sertifikater - Alternative Bond Market (ABM). ABM er en egen markeds plass som ikke er regulert av eller underlagt konsesjon iht børsloven, men som administreres og organiseres av Oslo Børs.

Handel med obligasjoner skjer normalt på andre måter enn for aksjer. I praksis anses rente- og valutamarkedet som kvoteringsmarked eller prisdrevet marked, i motsetning til aksjemarkedet som er et ordredrevet marked.

Ved handel i standardiserte opsjoner, obligasjoner, valuta- og rentederivater stiller foretaket normalt priser som markedet maker og offentliggjør kjøps- og salgskurser ut fra egne vurderinger av markedsforholdene. Markedet vil som regel være veldig transparent, da prisene offentliggjøres på foretakets webside eller hos en informasjonsdistributør. Kundene kan således sammenligne priser mellom de ulike foretak. Disse prisene vil enten være indikative eller bindende for et bestemt volum per transaksjon. Dersom prisene er indikative vil foretaket gi kunden en bindende pris ved henvendelser til foretaket. Ved henvendelse til foretaket står kunden fritt til å akseptere eller avise tilbudet. Dersom kunden aksepterer prisen vil foretaket bli motpart i transaksjonen.

5. DERIVATINSTRUMENTER

Derivatinstrumenter, slik som opsjoner, terminer med videre, er utstedt med ulike former for underliggende aktiva, for eksempel aksjer, obligasjoner, råvarer og valutaer.

En særskilt risiko som man skal være oppmerksom på ved investeringer i derivatinstrumenter er at instrumentet er satt sammen på en måte som gjør at prisutviklingen på det underliggende aktiva påvirker kursen eller prisen på derivatinstrumentet, den såkalte "gearingeffekten". Dette prisgjennomslaget er ofte kraftigere i forhold til innsatsen enn hva verdiforandringen er på det underliggende aktiva. Prisdrammen kalles derfor gearingeffekt (hevestangeffekt) og kan føre til større gevinst på investert kapital enn om plasseringen hadde blitt gjort direkte i det underliggende aktiva. På den annen side kan gearingeffekten medføre større tap på derivatinstrumentet sammenlignet med verdiforandringen på det underliggende aktiva, dersom prisutviklingen på det underliggende aktiva blir annerledes enn forventet. Gearingeffekten, dvs muligheten til gevinst eller risikoen for tap, varierer avhengig av derivatinstrumentets konstruksjon og anvendelsesområde. Store krav stilles derfor til overvåkingen av prisutviklingen på derivatinstrumentet og på det underliggende aktiva. Kunden bør i egen interesse være beredt på å handle raskt, ofte i løpet av dagen, dersom plasseringen i derivatinstrumentet utvikler seg i uheldig retning.

For ytterligere informasjon om derivatinstrumenter, se "INFORMASJON TIL KUNDER OM EGENSKAPER OG SÆRSKILT RISIKO KNYTTET TIL HANDEL MED OPSJONER, TERMINER OG ANDRE DERIVATINSTRUMENTER".

6. VERDIPAPIRFOND

Et verdipapirfond er en "portfølje" av ulike finansielle instrumenter, eksempelvis i aksjer og/eller obligasjoner. Fondet eies av alle som sparer i fondet, andelseierne, og forvaltes av et forvaltningsselskap. Både fond og forvaltningsselskap er underlagt tilsyn fra Finanstilsynet. Det finnes ulike slags verdipapirfond med ulike investeringsstrategi og risikoprofil.

Nedenfor følger en kort beskrivelse av de mest vanlige verdipapirfond⁵:

⁵ Kilde: Blant annet www.vff.no

Aksjefond - et verdipapirfond som normalt skal investere minst 80 prosent av fondets forvaltningskapital i aksjer (eller andre egenkapitalinstrumenter) og som normalt ikke skal investere i rentebærende papirer.

Kombinasjonsfond - et verdipapirfond som ikke defineres som et rent aksjefond eller rentefond. Et kombinasjonsfond kan ha en tilnærmet fast overvekt av aksjer eller rentepapirer, men andelen av ulike papirer kan også endres i løpet av fondets levetid.

Rentefond - et verdipapirfond som skal plassere midler i andre verdipapirer enn aksjer. Rentefondene deles inn i obligasjonsfond og pengemarkedsfond.

Indeksfond - et verdipapirfond som forvaltes relativt passivt i forhold til fondets referanseindeks.

Fond-i-fond - et verdipapirfond som investerer sine midler i ett (eller eventuelt flere) underliggende verdipapirfond.

Spesialfond - omfatter fond som ofte kalles hedgefond. Spesialfond forvaltes på en mer fleksibel måte enn alminnelige verdipapirfond. Spesialfond kan være fond med svært ulikt risiko- og beskyttelsesnivå. Dette kan innebære høy risikotaking. Spesialfond/hedgefond benytter gjerne investeringsteknikker som utstrakt bruk av derivater, shortsalg, lånefinansiering av investeringene og åpne valutaposisjoner. Andeler i spesialfond kan kun tilbys profesjonelle kunder. Dette innebærer at spesialfond verken kan markedsføres eller selges overfor ikke-profesjonelle kunder, og at dette gjelder uavhengig av om initiativet kommer fra kunden eller foretaket. Utenlandske hedgefond kan etter tillatelse av Finanstilsynet markedsføres i Norge overfor profesjonelle kunder.

Generelt om fond

Andelseierne får det antall andeler i fondet som tilsvarer andelen av den investerte kapital i forhold til fondets totale kapital.

Andelene kan kjøpes og løses inn (selges) hos forvaltningsselskapet. Andelenes aktuelle verdi beregnes daglig av forvaltningsselskapet og baseres på kursutviklingen av de finansielle instrumenter som fondet har investert i. Det finnes også andeler i fond som kan omsettes på et regulert marked (Exchange Traded Funds -"ETF"), se punkt 7 under.

En av ideene med et aksjefond er å plassere i flere ulike aksjer og andre finansielle instrumenter. Dette medfører at risikoen for andelseierne reduseres i forhold til risikoen for de aksjeeierne som plasserer bare i en eller i ett fåtall aksjer. Andelseierne slipper å velge ut, kjøpe og selge samt overvåke aksjene og drive annet forvaltningsarbeid rundt dette.

For mer informasjon om verdipapirfond, se www.vff.no

7. EXCHANGE TRADED PRODUCTS (ETP)

ETP (Exchange Traded Products) er en fellesbetegnelse for ETF (Exchange Traded Funds), ETC (Exchange Traded Commodities) og ETN (Exchange Traded Notes). Disse produktene handles gjennom ulike handelssystem som for eksempel Oslo Børs. Produktene gjør det mulig å få eksponering mot aksjer, indekser, valutaer, råvarer, eller liknende. Noen av produktene er bygd opp med et gearing-element. Eksponeringen kan enten være mot et fallende marked (short) eller et stigende marked (long). Det vil kunne være store variasjoner i hvordan disse produktene er strukturert, så det kreves at investor setter seg godt inn i produktet som velges.

En ETN utstedes normalt av en finansinstitusjon (bank/meglerhus) og omsettes i annenhåndsmarkedet på lik linje med en aksje. Ved denne typen produkter påtar man seg normalt en kredittrisiko mot utsteder. Kredittrisiko er risikoen for sviktende betalingsevne hos utsteder eller en motpart. Det innebærer at dersom utsteder ikke klarer å innfri sine forpliktelser, kan verdipapirene bli verdiløse.

En ETC kan utstedes av et særskilt opprettet selskap for formålet og omsettes som ETN-er. ETC gir eksponering mot råvarer. Det er vanlig at selskapet som har utstedt ETC-ene har sikret sine forpliktelser overfor innehaverne av ETC-ene gjennom eie av underliggende, garantier eller på annen måte. Eksistensen av slike sikringsforretninger er av stor betydning for hvilken kredittrisiko investor har mot utsteder.

En ETF er fondsandeler utstedt av et verdipapirfond. Dette innebærer at investor gjennom sitt eierskap i fondsandelene har direkte eierskap til underliggende aktiva, og på den måten ikke har noen kredittrisiko mot utsteder.

Flere av ETP-ene inneholder derivatelementer og/eller har innebygget gearing som kan gi produktet en høy markedsrisiko. Dette betyr at kursene på disse vil kunne svinge mer enn underliggende aktiva og at produktene normalt har en større risiko for tap enn en investering direkte i underliggende; for eksempel i aksjer. I tillegg rebalanseres de gearede produktene daglig. Dette betyr at avkastningen over lengre perioder vil avvike fra markedsutviklingen hensyntatt gearingfaktoren. Avkastningen kan bli negativ selv om underliggende har samme verdi ved kjøps- og salgstidspunktet. Disse egenskapene gjør at de gearede produktene er mindre egnet som langsiktige investeringsalternativer.

Det faktum at underliggende ofte er omsatt i andre markeder og notert i annen valuta enn NOK gjør også at man må være oppmerksomme på en eventuell valutarisiko. Dette kan innebære at selv om underliggende utvikling skulle tilsi at verdipapiret skulle gi positiv avkastning, kan avkastningen reduseres, falle bort, eller bli negativ som følge av valutakursutviklingen.

ETP har normalt en eller flere likviditetsgarantister (market makere) som har forpliktet seg til å stille kjøps- og salgskurser i verdipapiret. I visse perioder kan det likevel være vanskelig å utføre handel i den aktuelle ETP. Dette kan for eksempel være ved liten likviditet eller dersom handelen på den aktuelle markeds plass er stengt.

8. SHORTHANDEL

”Shorthandel” betyr å selge finansielle instrumenter som man ikke eier. Selger må like fullt levere de aktuelle finansielle instrumentene på oppgjørsdato. Denne leveringsforpliktelsen sikres ved å låne aksjer av verdipapirforetaket eller på annen måte. Samtidig binder lånetaker seg til å gi långiveren tilbake instrumenter av samme slag på et senere avtalt tidspunkt. Shorthandel blir gjerne benyttet som investeringsstrategi når det forventes at aksjen skal gå ned i verdi. På salgstidspunktet regner låntakeren med å kunne kjøpe de lånte instrumentene på markedet til en lavere pris på tidspunktet for tilbakegivelsen enn den prisen disse instrumentene ble solgt for. Skulle prisen i stedet gå opp, oppstår det et tap, som ved en kraftig prisforhøyelse kan bli vesentlig.

9. LÅNEFINANSIERT HANDEL

Finansielle instrumenter kan i mange tilfeller kjøpes for delvis lånt kapital. Da både egen innskutt kapital samt den lånte kapitalen påvirker avkastningen kan kunden gjennom lånefinansieringen få en større gevinst om investeringen utvikles positivt sammenlignet med en investering som kun er gjort med egen innskutt kapital. Gjelden som er knyttet til den lånte kapitalen påvirkes ikke av om kursene på de kjøpte instrumentene endres i positiv eller negativ retning, hvilket er en fordel ved en positiv kursutvikling. Derimot hvis kursen på de kjøpte instrumentene utvikles i negativretning medfører dette en lignende ulempe ettersom gjelden forblir uendret. Ved et kursfall kan derfor den egne innskutte kapitalen helt eller delvis gå tapt samtidig som gjelden må betales helt eller delvis gjennom salgsinntektene fra de finansielle instrumentene som har falt i verdi. Gjelden må også betales selv om salgsinntektene ikke dekker hele gjelden.

Risikoen ved lånefinansierte aksjekjøp øker med graden av lånefinansiering. For eksempel vil en portefølje med 80 % lånefinansiering tape hele egenkapitalen ved et kursfall på 20 %. Dersom porteføljen er 60 % lånefinansiert vil egenkapitalen være tapt ved et kursfall på 40 %. Avkastningen på en lånefinansiert portefølje vil være lavere enn avkastningen på en like stor portefølje som er finansiert med egenkapital på grunn av rentene som betales for lånefinansieringen.

Illustrativt eksempel på positiv avkastning ved delvis lånefinansiering er gjengitt under.

Forutsetninger:

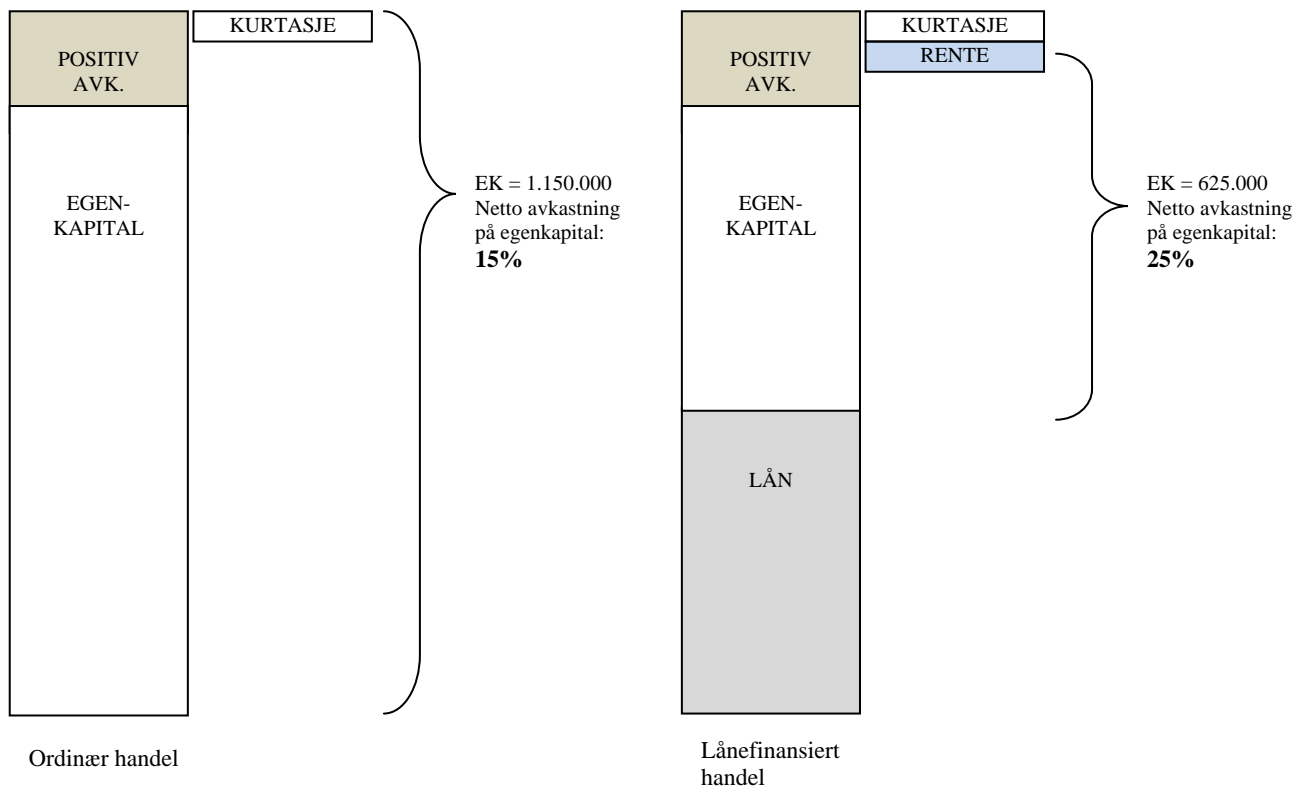
20% positiv avkastning

NOK 1.000.000 plassert i markedet

5% kurtasje (20 transaksjoner á 0,25% kurtasje)

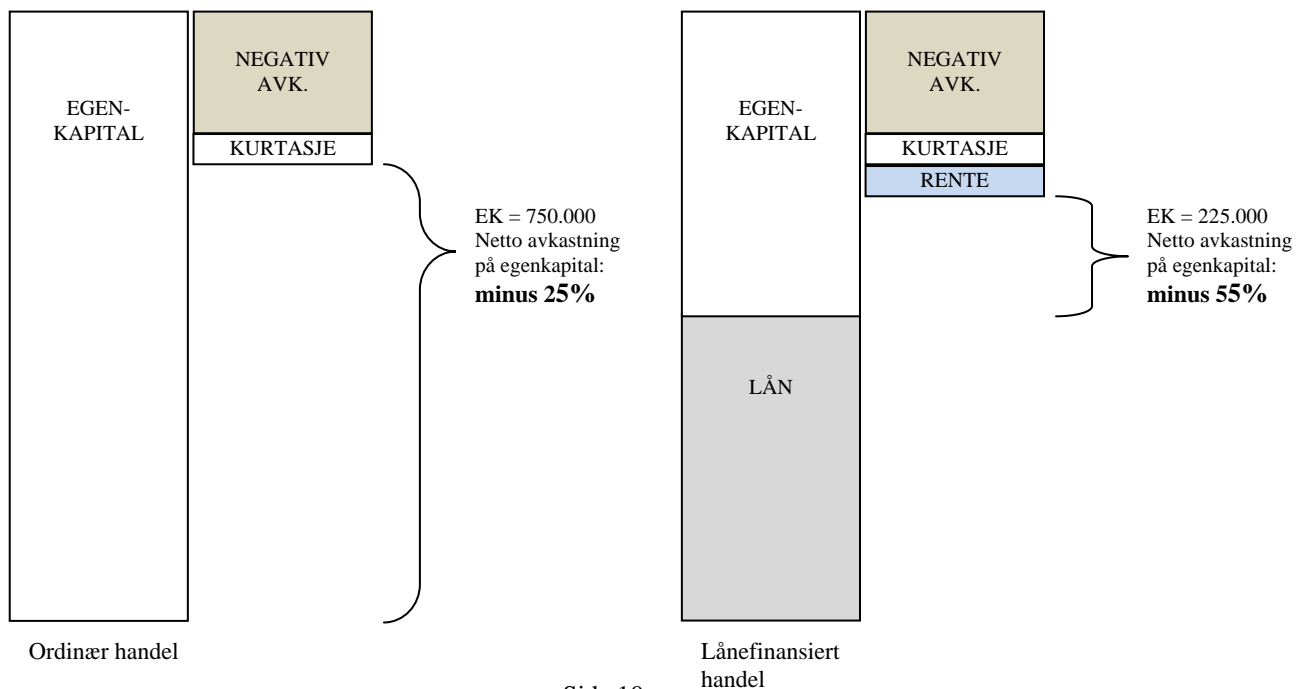
5% rentekostnad

50% lånefinansiering

Illustrativt eksempel på negativ avkastning ved delvis lånefinansiering er gjengitt under.

Forutsetninger: Som over, men 20% negativ avkastning

10. HANDELSHYPPIGHET OG KOSTNADER

Jo hyppigere handel, jo høyere vil kurtasjekostnadene bli, da det normalt påløper kostnader ved hver enkelt handel (kjøp eller salg). Dersom kurtasjekostnadene over tid er større enn avkastningen, vil dette gi et tap for kunden. Det presiseres at det også påløper kurtasjekostnader for lånefinansiert handel.

Ved handel med verdipapirer påløper det kurtasjekostnader som normalt øker proporsjonalt med størrelsen på handelen som gjøres. Selger kunden for eksempel aksjer til en verdi av NOK 50 000 og kurtasjesatsen eksempelvis er 0,2% , koster salget NOK 100. Selges det derimot aksjer for 500 000, vil kurtasjekostnaden bli NOK 1000. Det opereres også med minimums kurtasjesatser, slik at salg eller kjøp av verdipapirer for et mindre beløp kan bli prosentvis dyrere enn ved salg/kjøp for et større beløp.